

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 5 (1984)

Δυο εγκύκλια πατριαρχικά γράμματα στα Καραμανλίδικα

Πηνελόπη Στάθη

doi: [10.12681/deltiokms.209](https://doi.org/10.12681/deltiokms.209)

Copyright © 2015, Πηνελόπη Στάθη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Στάθη Π. (1984). Δυο εγκύκλια πατριαρχικά γράμματα στα Καραμανλίδικα. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 5, 103–132. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.209>

ΔΥΟ ΕΓΚΥΚΛΙΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΙΚΑ

Στὸν κώδικα 622 τῆς συλλογῆς τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου τῆς Κωνσταντινούπολης¹, ποὺ εἶναι γνωστὸς ὡς «Ἐπίσημος Κώδιξ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων», σώζονται δυὸ σχέδια πατριαρχικῶν γραμμάτων στὰ καραμανλίδικα²: τὸ κείμενό τους δηλαδὴ εἶναι τουρκικὸ καὶ ἡ γραφὴ ἑλληνικὴ. Ὁ Ἄ. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς στὴν περιγραφή τοῦ χειρογράφου τὰ ἐπισημαίνει καὶ τὰ χαρακτηρίζει σωστά: φ. 24α «Ἄπανταχοῦσα τουρκικὴ διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν», καὶ φ. 31α «Ἄπανταχοῦσα τουρκικὴ διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς Ἀγκύρας».

Νομίζω ὅτι ἀξίζει τὸν κόπο ν' ἀσχοληθεῖ κανεὶς λίγο περισσότερο μὲ αὐτὲς τίς δυὸ Ἄπανταχοῦσες.

Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Γεννάδιος Σχολάριος κατέγραψε μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτήρες τὴν ὀθωμανικὴ μετάφραση τῶν «Κεφαλαίων τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως», τὴν ὁποία ἔκανε ὁ Ἀχμέτ, καδῆς τῆς Βέρροιας³, ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀπόδοσης τῶν τουρκικῶν κειμένων μὲ τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο, ἔγινε «ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς», ὅπως λέει ὁ Σ.Α. Χουδαβερδόγλου-Θεοδότου τῶν τουρκοφῶνων ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μὲ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ

1. Περιγραφή τοῦ χειρογράφου στὸ Ἄ. Παπαδοπούλου-Κεραμεῶς, *Ἱεροσολυμική Βιβλιοθήκη*, τ. V, Πετροῦπολις 1915, σ. 150-182.

2. Συνηθίστηκε νὰ ὀνομάζεται καραμανλίδικο κάθε κείμενο τουρκικὸ γραμμένον μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτήρες χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι πάντοτε ἀκριβές. Πβ. παρακάτω τὴν παράγραφο ποὺ ἀναφέρεται στὴ γλῶσσα.

3. Τὸ κείμενο αὐτὸ δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορά στὸ Martin Crusius, *Turco-graeciae Libri octo*, Βασιλεία 1584, σ. 109-120. Τὸ ἴδιο κείμενο ἐξέδωσε τὸ 1718 ὁ Νεόφυτος Μαυρομάτης, μητροπολίτης Ναυπάκτου, μὲ τίτλο *Ἀπάνθισμα τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, Κιουλζάρι Ἰμάνι Μεσιχί*. Πβ. Γ.Γ. Λαδᾶ, «Ὁ μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης καὶ ἡ συμβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν διάσωσιν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», περ. *Συλλέκτης*, τ. I (1947), σ. 42-44.

τόν ελληνικό πολιτισμό⁴. Ἀπὸ τότε ἄρχισε καὶ σιγά-σιγά δημιουργήθηκε ὅλη αὐτὴ ἢ τουρκόφωνη φιλολογία καὶ βιβλιογραφικὴ παραγωγή ποὺ κράτησε μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγες δεκαετίες. Ἡ σημαντικότερη αὐτὴ καραμανλίδικη ἐντυπὴ παράδοση, ποὺ εἶναι μαζί τεράστια σὲ ὄγκο καὶ ποικιλοτάτη σὲ περιεχόμενο, βιβλιογραφήθηκε ἀπ' τοὺς Salaville - Daleggio σὲ τρεῖς τόμους γιὰ τὴν περίοδο 1584-1900⁵. Σημαντικὲς προσθήκες στὸν τρίτομο αὐτὸν κατάλογο, καὶ γιὰ τὴν ἴδια περίοδο τῆς καραμανλίδικης βιβλιογραφικῆς παραγωγῆς, ὀφείλονται στὴν Εὐαγγελία Μπαλτᾶ⁶, ἡ ὁποία καὶ ἐτοιμάζει τὸν τέταρτο τόμο, σὲ συνέλιση τοῦ καταλόγου τοῦ Daleggio, ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἐκεῖνος σταμάτησε, δηλαδὴ τὸ 1900, καὶ δῶθε.

Παράλληλα ὁμως μὲ τὴν παραγωγή ἐντύπων, πολλὰ εἶναι καὶ τὰ καραμανλίδικα χειρόγραφα καὶ ἔγγραφα, ποὺ ἀποτελοῦν ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸν τουρκόφωνο ἑλληνισμό τῆς Ἀνατολῆς⁷. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ἀναφέρονται στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ ποιμνίου, μᾶς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές εἶναι ὑποχρεωμένες νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς πιστοὺς στὴ γλώσσα ποὺ τοὺς εἶναι κατανοητὴ⁸. Κατὰ καιροὺς ἔχουν δημοσιευθεῖ

4. Σ. Α. Χουδαβερδόγλου-Θεοδότου, «Ἡ τουρκόφωνος ἑλληνικὴ φιλολογία 1453-1924», *Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζ. Σπουδῶν*, 7 (1930), σ. 493-495.

5. S n erien Salaville - Eugène Dallegio, *Karamanlidika*, t. I 1584-1850, Ἀθήνα 1958· t. II 1850-1866, Ἀθήνα 1966· t. III 1866-1900, Ἀθήνα 1974.

6. Evangelia Balta, «Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque, imprimés en caractères grecs (1584-1900): Addition», *Δελτίο ΚΜΣ*, 2 (1980), σ. 183-205. Ἡ Εὐαγγελία Μπαλτᾶ μοῦ παρέσχε τὴν πληροφορία ὅτι οἱ τελευταῖες καραμανλίδικες ἐκδόσεις ἀνάγονται στὸ ἔτος 1929, καὶ τυπώθηκαν στὴ Θεσσαλονίκη. Τὴν εὐχαριστῶ.

7. Ὑπῆρχαν πάντοτε ἀντιρρήσεις καὶ διχογνωμίες σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση καὶ τὴν καταγωγή τῶν Καραμανλίδων. Ἀπὸ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία σημαντικὲς εἶναι οἱ μελέτες τῶν Ἐμμ. Τσαλικογλου, «Πότε καὶ πῶς ἐτουρκοφώνησεν ἡ Καππαδοκία», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 14 (1970), σ. 9-30· Faruk S mer, «Anadolu'ya yalınız g sbebe Türkler mi geldi?» (= Μοναχὰ νομάδες Τούρκοι ἦρθαν στὴν Ἀνατολία;), *Belleten*, 24.96 (1960), σ. 577· Π. Μ. Κιτρομηλίδη, «Ὁ ἐξισλαμισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ οἱ ἱστορικὲς καταβολές τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 16 (1975), σ. 318-337· καὶ ἡ πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ Talat Tekin «Çesitli Alfabelerle Türkçe yazılar: Grek alfabesiyle Türkçe» (= Τουρκικὰ κείμενα σὲ διάφορα ἀλφάβητα: τουρκικὰ μὲ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο), *Tarih ve Toplum*, Μάρτης 1984, σ. 183.

8. Δεῖγμα μῆς τέτοιας ἐπικοινωνίας εἶναι καὶ τὸ καραμανλίδικο σιγίλλιο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' (πβ. Κ. Μανάφη, «Ἀνεκδοτὸν καραμανλιστὶ σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 14 [1970], σ. 226-256) καθὼς καὶ τὸ καραμανλίδικο γράμμα γιὰ τὴ σχολὴ Ψωμαθειῶν (1763) στὸ Ἰωακείμ Φο-

διάφορα τέτοια καραμανλίδικα γραπτά μνημεία, κυρίως επιτύμβιες⁹ πλάκες, επιγραφές και λαογραφικό ύλικό¹⁰, που αναφέρονται σε διάφορους τομείς της ζωής των τουρκοφώνων Έλλήνων της Μικράς Ασίας, τους όποιους, τα πρώτα χρόνια του 18ου αιώνα, χαρακτηρίζει μία έντονη θρησκευτικότητα¹¹.

Τα δυο έγγραφα που παρουσιάζω παρακάτω έχουν ένα κοινό περιεχόμενο· αναφέρονται και τα δυο στον Πανάγιο Τάφο και στις οικονομικές δυσχέρειες της Αγιοταφικής Αδελφότητας. Εντάσσονται μέσα στο γενικότερο θέμα «ζητείτες»¹², και απευθύνονται στους τουρκοφώνους Έλληνες της Μικράς Ασίας. Είναι, δηλαδή, ἐγκύκλια ποιμαντορικά γράμματα¹³, που το περιεχόμενό τους καθορίζεται από τα ἐπιχώρια γενικά ή ειδικά θέματα. Άλλ' ἄς τὰ ἐξετάσουμε καλύτερα ἕνα-ἕνα.

A. Ἡ πρώτη ἐγκύκλιος

Τὸ πρώτο ἔγγραφο, αὐτὸ πὸν βρίσκεται στὸ φ. 24α τοῦ χφ. ΜΠΤ 622,

ροπούλου, «Ἐγγραφα τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακείου», *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, Κ' (1900), σ. 476-479.

9. R. Clogg, «A Karamanlidika inscription from Mount Athos (1818)», *Byzantine and Modern Greek Studies*, I, (1975), σ. 207-210· Semavi Eyice, «Anadoluda 'Karamanlidika' Kitabeler, Grek harfleriyile Türkçe Kitabeler», *Belleten*, 34 (1975), τχ. 153, σ. 25-48· A. Iordanoglou, «A karamanlidic funerary inscription 1841 in Nicaea (Iznik) Museum», *Balkan Studies*, 19.1 (1978), σ. 185· Εὐγενία Χατζηδάκη, «Χριστιανικὲς ἐπιγραφὲς Μ. Ἀσίας καὶ Πόντου στὸ Μουσεῖο Μπενάκη», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 8 (1959), σ. 60-73· R. Clogg, «Some karamanlidika inscriptions from the monastery of the Zoodokhos Pigi, Balikli, Istanbul», *Byzantine and modern Greek Studies*, 4 (1978), σ. 55-67· A. Ἰορδάνογλου, «Καραμανλίδικες ἐπιγραφὲς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ Κωνσταντινουπόλεως», *Βαλκανικὰ Σύμμεικτα*, I (1981), σ. 63-92.

10. Τέτοια εἶναι ἡ δυσεῦρετη μελέτη τοῦ R. M. Dawkins «Turco-Christian Songs from Asia Minor», *Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientale*, 4 (1934) [Mélanges Bidez], σ. 185-206.

11. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλιογραφημένα καραμανλίδικα βιβλία τὰ πρῶτα 33 κατὰ σειρά -τὸ τελευταῖο ἀνήκει στὸ ἔτος 1804- εἶναι ὅλα θρησκευτικὸ περιεχομένου.

12. Βιβλιογραφία γιὰ τὶς ζητεῖες στὴ μελέτη: Πηνελόπης Στάθη, «Τὰ κατάστιχα συλλογῆς ἑλεῶν τοῦ Παναγίου Τάφου, ἡ μελέτη καὶ ἡ προβληματικὴ τους», Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Σύλλογος Ἐπιστημονικοῦ Προσωπικοῦ, *Ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις*, Ἀθήνα 1982, σ. 125.

13. Οἱ ἐγκύκλιοι, ἢ τὰ ἐγκύκλια ποιμαντορικά γράμματα, εἶναι γράμματα ἐπι-

είναι αντίγραφο πατριαρχικής ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς τουρκόφωνους χριστιανούς κάποιας ἀπ' τὴς ἐπαρχίες τῆς Ἀγκύρας ἢ τῆς Καππαδοκίας ἢ ἀκόμη καὶ τῆς Κωνσταντινούπολης¹⁴. Δὲν μπορούμε νὰ ὀρίσουμε μὲ βεβαιότητα τοὺς ἀποδέκτες γιατί ὁ χῶρος πού θ' ἀναγραφόταν τὸ ὄνομα τοῦ ἐξαπολύοντος τὴν ἐγκύκλιο πατριάρχου καὶ ὁ ὀνοματισμὸς τῶν πιστῶν, στοὺς ὁποίους ἀπευθύνονταν, εἶναι κενός.

Τὸ περιεχόμενόν του εἶναι μιὰ ἐκκλήση στὰ φιλόνηρωπα αἰσθήματα τῶν πιστῶν γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀγίου Τάφου.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι λυτό, διπλωμένο μέσα στὸν ἐπίσημο κώδικα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κι ἔχει διαστάσεις 0,34 × 0,41 μ. Ὄταν ἀργότερα ἀριθμήθηκαν τὰ φύλλα τοῦ χειρογράφου πῆρε καὶ τὸ φύλλο αὐτὸ τὸν ἀριθμὸ 24α. Ἡ Ἀπανταχοῦσα εἶναι ἀκέφαλη, ὅπως σημείωσα παραπάνω, καὶ κολοβή· τελειώνει, δηλαδή, κάπως ἀπότομα, χωρὶς τὶς συνηθισμένες εὐλογίες καὶ εὐχές.

Τὸ ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι πατριαρχικὴ σημειώνεται ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενό της· ποιός, ὁμως, πατριάρχης τὴν ἐξαπέλυσε, εἶναι, ὅπως εἶπα, ἄδηλο. Ὡστόσο ἰσχυρὲς ἐσωτερικὲς μαρτυρίες μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ πῶ μὲ βεβαιότητα ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιο Β' ¹⁵ (1726-1733). Τὰ ἴδια στοιχεῖα βοηθοῦν καὶ στὸ χρονικὸ προσδι-

σκόπων, μητροπολιτῶν ἢ πατριαρχῶν πρὸς τὸ ποίμνίό τους, γιὰ θέματα πίστεως. Οἱ πατριάρχες ἐπίσης ἐστελναν τέτοια γράμματα πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ μητροπολίτες, ἀπὸ ὅπου καὶ ὁ ὀρος ἀπανταχοῦσες.

14. Εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ τοὺς περιηγητές, ὅτι στὶς συνοικίες Κοντοσκάλι (Kadirga İman) καὶ Ψωμαθειά (Samatya) τῆς Κωνσταντινούπολης εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἤδη ἀπὸ τὸν 15ο αἰώνα τουρκόφωνοι χριστιανοὶ ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ὁ ἐνοριακὸς ναὸς Ἀγιος Κωνσταντῖνος συνηθιζόταν νὰ λέγεται «τῆς Καραμανιάς». Πβ. Μ. Γεδεών, «Τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων», *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, 8 (1888), σ. 200, καὶ Halil Inalcik, «Fatih Sultan Mehmet, Istanbul Fethi ve İmparatorluk» (= Ὁ Μωάμεθ ὁ πορθητής, ἢ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ αὐτοκρατορία), *Türk Kültürü*, 2 (1964), σ. 13.

15. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιος Β' ἀναφέρεται νὰ ἔχει ἐκδώσει τέτοια ἐγκύκλια γράμματα, προτρεπτικὰ γιὰ ἐνίσχυση τοῦ Ἀγίου Τάφου. Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ μερικὲς τέτοιες περιπτώσεις: τὸ 1726 ὁ πατριάρχης ἔγραψε στὸ μητροπολίτη Χίου Δανιὴλ συστήνοντάς του νὰ γίνετα ἡ σχετικὴ ἐλεημοσύνη στὰ κουτῖα τοῦ Ἀγίου Τάφου (βλ. Κ. Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεποφυλακείου σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου (1575-1863)*, Κωνσταντινούπολις 1904, σ. 489)· τὸ ἔτος

ορισμό τῆς ἐγκυκλίου· θὰ πρέπει νὰ εξαπολύθηκε μεταξύ τῶν ἐτῶν 1728-1730. Τὸ ἴδιο τὸ κείμενο προσφέρει τὶς ἐξῆς σαφεῖς ἀναφορές: «Ve lakim makariyatatos ve ağıwtatos Kûdşerif patriάρχης» ἢ κύριος κύριος Χρῦσανθος bunları böyle gördükten, Ἁγιος Τάφος» un ziyasını irtikâp edin-mediginden kalktı da bu kadar vilâyet gezdi ve bu kadar yol zahmeti çektii ihtiyarlığıyla âliliiyle» (Ἄλλ' ὁμως ὁ μακαριότατος καὶ ἀγιότατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων κύριος κύριος Χρῦσανθος, ἐπειδὴ τὰ εἶδε αὐτὰ ἔτσι καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔκανε κακὴ χρῆση τῆ ζημιὰ τοῦ Ἁγίου Τάφου, σηκώθηκε μὲ τὰ γεράματά του καὶ μὲ τὴν ἀρρώστια του καὶ τράβηξε τόσες τλαιπωρίες τοῦ ταξιδιοῦ). Πρέπει, δηλαδή, νὰ ἐκδόθηκε αὐτὴ ἡ Ἄπανταχοῦσα στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς πατριαρχίας τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ, περὶ τὰ ἔτη 1728-1730, γι' αὐτὸ ἀναφέρονται καὶ οἱ λέξεις «γεράματα» καὶ «ἀρρώστια»¹⁶.

Γνωρίζουμε καλὰ ὅτι ἦταν συνήθεια ἡ «ζητεία» ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Τώρα μαθαίνουμε πὼς ὅταν ἡ ζητεία γινόταν σὲ περιοχὴ μὲ τουρκόφωνους χριστιανούς, θεωροῦνταν σκόπιμο ν' ἀναγγέλλεται ἀπὸ τὸν πατριάρχη μὲ μιὰ ἐγκύκλιο στὴ γλώσσα ποὺ τοὺς ἦταν κατανοητὴ, στὰ καραμανλίδικα.

Ἐτοῦτη ἡ Ἄπανταχοῦσα φαίνεται ὅτι ἀπευθύνεται στὶς κυριότερες ἐπαρχίες τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου στὴ Μ. Ἀσία, τῆς Ἀγκύρας, τῆς Καπαδοκίας, ἀκόμα καὶ τῆς ἴδιας τῆς Κωνσταντινούπολης¹⁷: «Bunun

1727 ἔχουμε τρεῖς τέτοιες ἐπιστολές: ἡ πρώτη βρίσκεται στὸν ἐπίσημο κώδικα τοῦ πατρ. Ἱεροσολύμων καὶ ἀπευθύνεται στοὺς μητροπολίτες Θεσσαλονίκης, Ἀδριανουπόλεως, Βερροίας, Ναούσης καὶ Λαρίσης καὶ ἀφορᾶ τὰ ἐλέη καὶ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Ἁγίου Τάφου (Κ. Δελικάνη, ὁ.π., σ. 490)· ἡ δευτέρα βρίσκεται στὸν ἴδιο κώδικα καὶ ἀποστέλλεται στοὺς μητροπολίτες Ἀδριανουπόλεως, Διδυμοτείχου, Αἴνου, Βιζύης καὶ Μηδείας, Ἀγχιάλου, Μαρωνείας, Σαζοπόλεως, Ξάνθης καὶ Περιθωρίου, Ἰμβρου, στὸν ἀρχιεπίσκοπο Λιτίτζας καὶ στὸν ἐπίσκοπο Ἀγαθοπόλεως, γιὰ τὰ ἐλέη καὶ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Ἁγίου Τάφου (Κ. Δελικάνη, ὁ.π., σ. 490)· ἡ τρίτη δημοσιεύεται στὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἔργου *Ἐχειρίδιον Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ*, Βουκουρέστι 1768, σ. πγ' - ζ β'. Τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὴν παραπάνω ἐγκύκλιο εἶναι ὅτι μέσα στὴν ἴδια ἐκδοσὴ τὸ κείμενο δημοσιεύεται καὶ στὰ καραμανλίδικα, (Τέβρη Μεκτουποῦν ἀγινῆ τζοῦμλε Μουουμὴν Χριστιανλερέ, Ἁγιος Τάφος ἱαριμιή ιτζήν) (= Ἴσον ἐγκυκλίου γράμματος εἰς ἅπαντας τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς ὑπὲρ τῆς βοήθειας τοῦ Ἁγίου Τάφου).

16. Ὁ Χρῦσανθος πεθαίνει τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1731. Τὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του μαρτυρεῖται νὰ εἶναι συχνὰ ἀρρωστος ἀπὸ τὴν ποδαλγία.

17. Πβ. σημ. 14.

izim patriarşh e fendimiz, āgios ārchieŕas' lara da haber ediyor ki herkesin ēparşhia 'sinda olan pnevmatikos' lara ve Stanbol şehrinde olan ēkκλησία προσετός' lařna» (γι' αυτό ό κύριός μας patriarşhes γνωστοποιεί και στους āgiους ārchieŕeis, στους pnevmaticούς τους εύρισκομένους στο καθενός την ēparşhia, και στους προσετούς των ēκκλησιών της Σταμπούλ).

Τό περίεργο μέ την ēγκύκλιο αυτή είναι ότι οι ēκκλήσεις και οι νοθεσίες δέν γίνονται στο πρώτο πρόσωπο, αλλά στο τρίτο, σάν νά πρόκειται για έπεξήγηση του έλληνικού κειμένου, ή σάν ή ēγκύκλιος νά έξαπολύεται από κάποια āρχή (τή Σύνοδο;), ή όποία έρμηνεύει την patriarşhikē θέληση. Αυτό είναι πολύ δύσκολο νά τό προσδιορίσουμε, αφού, όπως είπα, είναι āγραφο τό τμήμα πού θά περιείχε την μονοκονδυλιά του patriarşh, καθώς έπίσης λείπει παντελώς τό τέλος, όπου θα συνυέγραφαν οι συνοδικόι μητροπολίτες. Τά συνοδικά γράμματα, βέβαια, είναι όλα γραμμένα στο πρώτο πρόσωπο· ώστόσο ή μετάφρασή τους στα τουρκικά μπορεί νά δώσει τό αποτέλεσμα πού μās παρουσιάζεται έδω στο προκείμενο έγγραφο.

B. 'Η δεύτερη ēγκύκλιος

Τό δεύτερο ēγκύκλιο γράμμα, ή 'Απανταχούσα, όπως χαρακτηρίζεται, βρίσκεται κι αυτό στον κώδικα ΜΠΤ 622, και στα φύλλα 31α-31β¹⁸. Δέν είναι λυτό έγγραφο, όπως τό προηγούμενο, αλλά αντιγραμμένο μέσα στον κώδικα, γι' αυτό κι οι διαστάσεις του είναι ίδιες μέ τις διαστάσεις του κώδικα, δηλαδή 0,204 × 0,311 μ.

Παρ' όλο πού δέν ύπάρχει άναγραφή του όνόματος του patriarşh πού έξαπολύει την 'Απανταχούσα, είναι φανερό ότι συντάκτης της έγκυκλίου αυτής είναι ό 'Ιεροσολύμων Χρύσανθος Νοταρās· αποδέκτες, απ' την άλλη μεριά, είναι οι πιστοί χριστιανοί της μητροπόλεως 'Αγκύρας¹⁹.

'Ο Χρύσανθος Νοταρās απευθύνεται στους πιστούς για νά ζητήσει έλεημοσύνη για τον 'Άγιο Τάφος: «'Άγιος Τάφος' un götöŕülmez borç sebebinden ve yeni yapılarına secdeli ve aziz yerlerinde olan harçlar için» (έξ

18. Στον ίδιο κώδικα και στα φφ. 22α-23β, πού προηγούνται της 'Απανταχούσας την όποία εξετάζουμε, ύπάρχουν παρόμοια σχέδια έγκυκλιών γραμμάτων στα βλαχικά μέ κυριλλικούς χαρακτήρες.

19. Τουτό προσδιορίζεται από την έκφώνηση του γράμματος «'Αξιζ 'Αγκυρα μητρόπολισιντέ σακιν όλανλάρ» (= πού έφησυχάζετε στην άγία μητρόπολη της 'Αγκύρας).

αίτίας τῶν ἀφόρητων χρεῶν τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τῶν ἐξόδων γιὰ τὰ νέα κτίρια στοὺς προσκυνητοὺς καὶ ἁγίους τόπους). Ὁ χρόνος συγγραφῆς τῆς Ἀπανταχούσας δὲν εἶναι σαφής· δὲν ἀναγράφεται καμιά χρονολογία, καὶ δυστυχῶς οἱ ἐσωτερικὲς μαρτυρίες εἶναι κι αὐτὲς ἄρκετὰ συγκεχυμένες. Μιὰ κατ' ἀρχὴν πιθανὴ χρονολόγησι τῆς ἐγκυκλίου θὰ ἦταν τὰ χρόνια 1724-1725, τότε ποὺ ὁ Χρῦσανθος βρισκόταν σὲ περιοδεία στὴ Μ. Ἀσία, γιὰ συλλογὴ ἐλεῶν²⁰. Κι ἐνῶ αὐτὸς συλλέγει τὰ ἐλέη μιᾶς περιοχῆς, ἀποστέλλει ἁγιοταφίτες μοναχοὺς νὰ κάνουν τὸ ἴδιο σὲ ἄλλους τόπους, καὶ στὴν περίπτωσή μας στὴ μητρόπολη Ἀγκύρας. Προηγουμένως ὁμως τοὺς ἐφοδιάζει μὲ τὴ σχετικὴ ἐγκύκλιο ποὺ θὰ τοὺς διευκολύνει καὶ θὰ τοὺς ἐξασφαλίζει. Ἔτσι στὸ κείμενο μέσα ἀναφέρει: «Ruhumuz muhabbetiylene gine size çok yakınlım ve ricalar sürerim ki bize gelmenizde edeceğiniz hürmetleri ve yardımleri, şimdi sizde olan kardaşlarımızıza, babeler, aziz Ἁγιος Τάφος» un hizmetkârlarına hürmetlice yardım eyleyesiniz» (Μὲ τὴν ἀγάπη τῆς ψυχῆς μας, πάλι εἶμαι πολὺ κοντὰ σας καὶ σᾶς παρακαλῶ τίς τιμὲς καὶ τίς βοήθειες ποὺ θὰ πραγματοποιήσετε μὲ τὸν ἐρχομὸ σας σὲ μᾶς νὰ τίς κάνετε στοὺς ἀδελφούς μας τοὺς πατέρες καὶ ὑπηρετές τοῦ Ἁγίου Τάφου ποὺ βρίσκονται τώρα σὲ σᾶς).

Ὡς αἰτία τῆς ζητείας, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γενικὰ ἀφόρητα) ἐξοδα τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἀναφέρονται καὶ ἐξοδα γιὰ τὰ νέα κτίρια (yeni yapılar) στοὺς προσκυνητοὺς τόπους. Γνωρίζουμε ὅτι ἤδη τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1723 ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος συγχαίρει τὸν πατριάρχη «καὶ διὰ τὰ νέα κτίρια ὅπου ἠγόρασεν ἡ μακαριότης τῆς ἐν Γιάφρα»²¹, χωρὶς βέβαια ν' ἀποκλείεται αὐτὰ τὰ νέα κτίρια νὰ εἶναι οἱ ἐπισκευὲς ποὺ ἔγιναν στοὺς ναοὺς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ μάλιστα στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως τὸ 1720. Ἡ δικαιολογία τῶν ἐξόδων γιὰ τὰ νέα κτίρια εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρη, καὶ εἶναι ἕνας σημαντικὸς λόγος γιὰ ἐκκλήση ἐκτάκτων εἰσφορῶν.

Τὸ σημεῖο ποὺ θὰ μᾶς βοηθοῦσε σημαντικὰ στὴ χρονολόγησι αὐτῆς

20. Πβ. τὸν πίνακα μετακινήσεων τοῦ Χρυσάνθου Νοταρᾶ στὸ τέλος τῆς μελέτης Π. Στάθη, «Τὸ ἀνέκδοτο ὄδοιπορικὸ τοῦ Χρυσάνθου Νοταρᾶ», *Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά*, I (1984), σ. 274-275. Τὴν ἴδια πρακτικὴ μὲ τοὺς ἁγιοταφίτες μοναχοὺς ἐφάρμοζαν καὶ οἱ σιναίτες ὅταν περιέρχονταν γιὰ ζητείες. Ἐφοδιάζονταν δηλαδὴ καὶ μὲ σουλτανικὰ ἔγγραφα ποὺ θὰ τοὺς ἐξασφάλιζαν ἀπὸ τίς φορολογίες καὶ τὰ δασίματα ὑπὲρ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν. Βλ. Π. Χιδίρογλου, «Κατάλογος ἐπιστῆμων Ὀθωμανικῶν χειρογράφων τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ», *Ἐπετηρίς Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν*, X (1979-1980), σ. 321-423.

21. E. Legrand, *Epistolaire Grec, Bibliothèque Grecque Vulgaire*, t. IV, Παρίσι 1888, σ. 175.

της Ἀπανταχούσας είναι ἡ φράση «Tanrınin nazarı üzerinizde olmasıyla size bir aziz, ikramlı, Allahtan korkar, Allah muhabbetlisi bir ârchieıra vermıştır ihsanına zükür etmelisiniz, kendim vukuf olalı sevinçliyim» (Ὁ Θεός, πού ἔχει τὸ βλέμμα του ἐπάνω σας, σὰς χάρισε ἕναν χαρισματικό, θεοφοβούμενο, φιλόθεο καὶ ἅγιο Ἀρχιερέα. Πρέπει νὰ εἴστε εὐγνώμονες γιὰ τὴ δωρεά του. Ἐγὼ ἀπὸ τότε πού τὸ ἔμαθα εἶμαι πολὺ χαρούμενος, νὰ τὸ ξέρετε). Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὴν ἀνάρρηση στὸν ἐπισκοπικό θρόνο Ἀγκύρας κάποιου μητροπολίτη τὸν ὁποῖο ὁ Χρῦσανθος ἐκτιμᾷ καὶ βρίσκει ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ συγχαρεῖ τοὺς χριστιανούς γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ καὶ νὰ τοὺς συστήσει νὰ τὸν βοηθᾶνε καὶ νὰ τὸν συνδράμουν ὑλικά καὶ ἠθικά.

Μιὰ ἔρευνα στοὺς κατὰ καιροὺς δημοσιευμένους ἐπισκοπικούς καταλόγους τῆς μητροπόλεως Ἀγκύρας²² μᾶς δίνει ἐπικρατέστερο ὄνομα γιὰ ἐκείνη τὴν περίοδο τὸν Νεόφυτο Ἀγκύρας²³, ὁ ὁποῖος κατέχει τὸ μητρο-

22. Στὴν προσπάθειά μου νὰ διακριθῶσω τὸ πρόσωπο πού κατεῖχε τὸ μητροπολιτικό θρόνο τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἐξέτασα τοὺς δημοσιευμένους ἐπισκοπικούς καταλόγους Ἀγκύρας καὶ διαπίστωσα ὅτι σ' αὐτοὺς ὑπάρχουν ἐλλείψεις, διχονομίες καὶ ἀνεπάρκεια στοιχείων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι ὅτι ἐνῶ στοῦ Ἀ. Ἀλεξούδη, Μητροπολίτου Ἀμασειας, «Χρονολογικοί κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας», *Νεολόγος* Κωνσταντινουπόλεως, ΚΕ' (1891), φ. 6561, σ. 3, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1674-1740 δὲν μαρτυρεῖται ἀλλαγὴ μητροπολίτου, στὸ ἀντίστοιχο λῆμμα τῆς *Θρησκευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας*, ὑπὸ Τ. Α. Γριτσοπούλου, στὰ ἴδια χρόνια σημειώνονται 7 ὀνόματα μητροπολιτῶν. Πβ. ἐπίσης Μωσύσεως Μωυσίδου, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθυπατικῆς Γαλατίας. Μονογραφία Περί Ἀγκύρας», *Ξενοφάνης*, Γ' (1905), σ. 246-251· *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques*, τ. II, Paris 1914, λῆμμα Ancora. Michael Le Quien, *Oriens Christianus in quator Patriarchatus digestus*, Parisiis MDCCXL, Α', σ. 454-458.

23. Γιὰ τὸν Νεόφυτο Ἀγκύρας οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε εἶναι ἐλάχιστες καὶ δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ κοσμητικά ἐπιθέτα πού τοῦ ἀποδίδει ὁ Χρῦσανθος, ὅπως *χαρισματικός, φιλόθεος, θεοφοβούμενος, ἅγιος ἀρχιερέας*. Οἱ μόνες μαρτυρίες γιὰ τὴ δραστηριότητά του εἶναι: α) τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1720 συνυπογράφει πατριαρχικό σιγίλλιο τοῦ πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Γ' γιὰ τὴ σταυροπηγιακὴ ἀξία τοῦ μοναστηριοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων στὴν ἐπαρχία Ναυπλίου καὶ Ἀργους (Fr. Miklosich-Müller, *Acta et Diplomata*, τ. 6, Βιέννη 1890, σ. 323-325)· β) τὸν Ἰούλιο τοῦ 1721 ὑπογράφει σὲ πατριαρχικό γράμμα τοῦ Ἱερεμίου Γ', γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη τῆς μονῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα ἐγράφει «παρόντος γνώμη καὶ συναινέσει τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου». Οἱ δύο αὐτὲς μνεῖες δὲν φωτίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ Νεοφύτου, ἀλλὰ τὸ ὅτι

πολιτικό θρόνο από το 1720 μέχρι το 1740, έτος που τον διαδέχεται ο Ίωαννίκιος²⁴. Το ότι δεν έχουμε αλλαγή στο μητροπολιτικό θρόνο της Ἀγκύρας από το 1720 μέχρι το 1740 είναι στοιχείο που μᾶς επιτρέπει νὰ χρονολογήσουμε τὴν Ἀπανταχοῦσα μὲ περισσότερη βεβαιότητα.

Ἔτσι, ἡ πρώτη ὑπόθεση ὅτι ἡ ἐγκύκλιος πρέπει νὰ ἔχει συνταχθεῖ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1724-1725, μοιάζει νὰ παραμένει ἀμετακίνητη, ἀφοῦ κανένα ἄλλο στοιχείο δὲν μᾶς βοηθάει γιὰ κάποια ἄλλη πιὸ συγκεκριμένη χρονολόγηση.

Ἡ γλῶσσα τῶν Ἐγκυκλίων

Οἱ δύο αὐτὲς Ἀπανταχοῦσες, πού τις χρονολογήσαμε μέσα στὴν τρίτη δέκαετία τοῦ 18ου αἰώνα, εἶναι, ὅπως ἀναφέρθηκε καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, γραμμένες στὴν τουρκικὴ γλῶσσα μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτήρες.

Ἡ γλῶσσα τῶν κειμένων δὲν παρουσιάζει διαλεκτικὲς ἰδιαιτερότητες, ὅπως θὰ παρατηρήσει κανεὶς στὸ σύντομο κριτικὸ ὑπόμνημα πού παραθέτω. Αὐτό, βέβαια, εἶναι πολὺ φυσικὸ, ἀφοῦ οἱ Ἀπανταχοῦσες δὲν προέρχονται ἀπὸ κάποια ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας ἀλλὰ ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα²⁵, ὅπως συνηθίζονταν νὰ λέγονται, ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ἔτσι, ἡ γλῶσσα εἶναι πολὺ κοντὰ στὴ λογοτεχνικὴ τουρκικὴ ἀνάμικτη μὲ λαϊκὰ στοιχεῖα καὶ μὲ κάποιες φωνητικὲς ἰδιαιτερότητες²⁶. Αὐτὴν τὴν γλῶσσα, πού ἐπικράτησε νὰ ὀνομάζεται "Ἀνατολικὴ Ἐρησκευτικὴ", μελέτησε, στὰ βασικά της φαινόμενα, ὁ J. Eckmann ἀποδελτιώνοντας 21 τουρκόφωνα βιβλία, ἐκδεδομένα μεταξύ τῶν ἐτῶν 1756-1818²⁷.

βρίσκεται νὰ ὑπογράψει τὸ ἴδιο ἔγγραφο μὲ τὸν Χρῦσανθο Νοταρᾶ εἶναι μιὰ ἐνδειξὴ ὅτι οἱ δύο ἄντρες γνωρίζονταν τουλάχιστον ἀπὸ τὸ 1722.

24. Ὁ Ἰωαννίκιος τὸ 1745 μετατίθεται στὸ Μελένικο.

25. Ἐπειδὴ στὴν Κωνσταντινούπολη ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κατοικοῦσε καὶ ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων συνηθίστηκε νὰ ἀναφέρονται «τὰ Πατριαρχεῖα», στὸν πληθυντικὸ.

26. Ὁ χαρακτηρισμὸς εἶναι ἀπὸ τὸν Janos Eckmann σὲ μιὰ προσπάθειά του νὰ κατατάξει σὲ ἐνότητες, μὲ βάση τοὺς διάφορους γλωσσικοὺς τύπους, τὰ καραμανλίδικα κείμενα· βλ. J. Eckmann, «Anadolu Karamanli ağizlarina ait araştırmalar» (= Ἐρευνες σχετικὲς μὲ τις καραμανλίδικες διαλέκτους τῆς Ἀνατολίας), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VIII, 1-2 (1950), σ. 167.

27. Τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα παρατηρεῖ ἡ Mefküre Mollova καὶ ταξινομεῖ τις λέξεις σὲ ὀκτὼ ὁμάδες ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν διαλεκτολογικῶν πηγῶν τῆς τουρκικῆς γλώσσας· βλ. σχετικὰ στὸ Mefküre Mol-

Μιά σύγκριση τῶν λέξεων καὶ τῶν παραλλαγῶν τους, ποὺ παραθέτει ὁ J. Eckmann, μὲ αὐτὲς ποὺ ἐπισημαίνονται ὡς ἀποκλίνουσες ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ὀρθογραφία στὰ ἔγγραφα ποὺ ἐκδίδονται παρακάτω, μᾶς πείθουν ὅτι ὁ χρόνος συγγραφῆς τους εἶναι οἱ πρῶτες δεκαετίες τοῦ 18ου αἰῶνα, ὅπου ἡ ὀρθογραφία δὲν ἔχει ἀκόμη τυποποιηθεῖ²⁸.

Τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο, παρ' ὅλο ποὺ εἶναι εὐκολότερο σὲ σχέση μετὰ τὸ ἀραβικὸ γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή τῶν ἤχων τῆς τουρκικῆς γλώσσας, δὲν παύει νὰ παρουσιάζει δυσκολίες στὴν καταγραφή τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν γραμμάτων, ὅπως: *b* (μπ), *c* (τς παχύ), *ç* (τσ παχύ), *d* (ντ), *g* (γκ), *ö* (ε γαλλικὸ), *ş* (σ παχύ), *ü* (υ γαλλικὸ).

Γιὰ νὰ γίνουν εὐληπτεσ κάποιες παρατηρήσεις μου σχετικὰ μετὰ τοὺς φθόγγους αὐτοὺς, πρέπει νὰ προτάξω ἐδῶ δυὸ τρία πληροφοριακὰ στοιχεῖα. Κατὰ καιροὺς ἐγιναν διάφορες ἀπόπειρες κωδικοποιήσεως αὐτῶν τῶν φθόγγων, καὶ ἀντιστοιχίας τους σὲ ὀρισμένα σημάδια. Ἡ πρώτη σοβαρὴ προσπάθεια ἐγινε τὸ 1826, μετὰ τὴν ἐκδοσὴ στὴν Κωνσταντινούπολὴ τῆς *Καινῆς Διαθήκης* ἀπὸ τὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία στὸ τυπογραφεῖο De Kastro. Στὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ ὑπάρχει ἓνας πίνακας ἑλληνικῶν γραμμάτων μετὰ διακριτικὰ σημεῖα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σωστὴ προφορὰ τῶν τουρκικῶν λέξεων.

Ὡστόσο, καὶ πρὶν ἀπ' τὸ 1826 ἔχουμε κάποιες σποραδικὲς προσπάθειες, ποὺ δὲν ἦταν ὅμως τόσο συστηματικὲς ὥστε ν' ἀντέξουν στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Ἔτσι, ἂν ἐξαίρεσουμε τὸ χειρόγραφο τοῦ 1665 «Σύντομοι Κανόνες τῆς τῶν Τούρκων διαλέκτου» καὶ τὴν «Γραμματικὴ Τουρκικὴ»²⁹, ἔχουμε σὰν πρώτη σοβαρὴ ἀπόπειρα συστηματοποιήσεως τῶν καραμανλίδικων σημαδιῶν τὴν «Διδασκαλία» τοῦ Διακόνου Μελετίου Φενερλή: «Μπάζι χαρφλερὺν χοτζαλογὺ» (Διδασκαλία μερικῶν γραμμάτων), ποὺ περιέχεται στὴν ἐκδοσὴ τοῦ *Ψαλτηρίου* τοῦ Δαβὶδ τοῦ 1764³⁰.

Ἀργότερα, τὸ 1812, τυπώνεται στὴ Βιέννη ἡ *Γραμματικὴ Γρακικο-Τουρκικὴ*, τοῦ Δημ. Ἀλεξανδρίδη³¹, στὴν ὁποία ὀρισμένα ἑλληνικὰ γράμ-

lova, «Sur le terme 'Karaman' et les recherches sur les karamans de J. Eckmann», *Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 8-9 (1979-1980), σ. 201-257.

28. Δὲν ἔχουν δηλαδὴ ἀποφασισθεῖ τὰ εἰδικὰ σύμβολα ποὺ θὰ ἐκφράσουν τὰ ἰδιαίτερα φωνήματα τῆς τουρκικῆς γλώσσας.

29. Πβ. τὴ μελέτη τῶν W. Heffering, *Die türkischen Transkriptionstexte des Bartholomaeus Georgievits aus den Jahren 1544-1548: Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes*, Λιψία 1941, σ. 10.

30. S. Salaville - E. Dallegio, ὁ.π., τόμος I, σ. 41.

31. Γιὰ τὸν γιατρὸ Δ. Ἀλεξανδρίδη καὶ γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῆς *Γραμματικῆς*, βλ. P. Ἀργυροπούλου - Ἄ. Ταμπάκη, *Τὰ ἑλληνικὰ προεπαναστατικὰ περιοδικὰ*, Εὐρετή-

ματα συνοδεύονται από τελείες και άλλα διακριτικά σημεῖα, γιὰ τὴν καλύτερη ἀπόδοση τῶν τουρκικῶν ἤχων.

Στὰ ἔγγραφα ποὺ παρουσιάζω τώρα, δὲν ὑπάρχει καμιὰ τέτοια τάση ὁμοιογένειας. Ὁ συγγραφέας, κατὰ περίπτωσιν, ἔγραφε ὅπως μιλοῦσε κι ὅπως πρόφερε τὶς τουρκικὲς λέξεις. Οἱ σημειούμενες, παρακάτω, διαφορὲς στὴν προφορὰ τῶν ἴδιων φθόγγων, ἀπ' τὸν Παῖσιο (Α' Ἀπανταχοῦσα) καὶ τὸν Χρύσανθο (Β' Ἀπανταχοῦσα), εἶναι δηλωτικὲς καὶ τῆς διαφορετικῆς προελεύσεως τοῦ καθενὸς ἀπ' αὐτοὺς κι ὅπωςδῆποτε χρήσιμο στοιχεῖο γιὰ τὸ πῶς προφερόταν ἡ τουρκικὴ γλώσσα στὴν ἴδια τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ περίπου τὰ ἴδια χρόνια. Παρατηροῦνται δηλαδή:

α) Συνεχῆς χρῆσις τοῦ τ ἀντὶ τοῦ ντ (d), τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται εὐκαιριακά. Π.χ. *ve katâr<ne kadar, ὄρατα<orada*, ἀλλὰ *ντογτοῦ<doğdu* ἐτήμμετιγηντέν<*edinmediginden*.

β) Ἀντιθέτως, τὸ μπ (b) χρησιμοποιεῖται συνεχῶς στὸ πρῶτο ἔγγραφο: *μουμπάρἐκ<mubarek, μπουλαλήμ<bulalim* κ.ἄ. ἀλλὰ μὲ πολὺ μικρὴ συχνότητα στὸ δεύτερο, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ π γιὰ τὸ b: *πονγιούκ<büyük, πουτούν<bütün, καπούλ<kabul*.

γ) Δὲν γίνεται διάκρισις μεταξὺ τοῦ τσ (ç) καὶ τοῦ τζ (c) καὶ χρησιμοποιεῖται μόνον τὸ τζ: *ἡτζιντέ<içinde, τζεκτέ<çekti*.

δ) Στὸ πρῶτο ἔγγραφο τὸ γγ ἀποδίδει τὸ g καὶ σπανιότερα ὁ ἴδιος φθόγγος ἀποδίδεται μὲ κ: *γγιστερτέ<gösterdi, γγερτζέκ<gerçek*, ἀλλὰ καὶ *κιμπή<gibi, κάργη<gayri*. Στὸ δεύτερο ἔγγραφο ὁ ἴδιος φθόγγος (g) ἀποδίδεται μὲ γκ: *γκιοτουρούλμέζ<götürülmez, γκίνε<gine, γκελμεμιζτέ<gelmezde*.

ε) Δὲν διαφοροποιοῦνται τὰ i καὶ τὰ ι. Ἡ χρῆσις τοῦ i καὶ τοῦ η εἶναι περιστασιακὴ καὶ χωρὶς σύστημα: *άζήζ κανινῆ<aziz kanini*.

στ) Γίνεται κάποια προσπάθεια στὸ α' ἔγγραφο νὰ ἀποδοθοῦν οἱ φθόγγοι o καὶ õ μὲ τὴν προσθήκην ἑνὸς i πρὶν ἀπὸ τὰ φωνήεντα o καὶ τὸ δίψηφο ou: *γεργιουζοντεκῆ<yeryüzündeki, μιουτιούν<bütün, γγιορενλέρ<görenler, γγιοζιουγιούγιор<gözüküyör*.

ζ) Τὸ παχὺ σ (ş) γενικὰ δὲν διακρίνεται παρὰ μόνον σὲ κάποιες περιπτώσεις: στὸ β' ἔγγραφο διαφοροποιεῖται μὲ τὴν προσθήκην ἑνὸς i: *σιαχατί<şahati, σιακλή<şankli, νησιανεσί<nişanesi*.

ρια Γ', Ἀθήνα 1983, σ. 10'. Βλ. καὶ Anna Tambaki, Un aspect des Lumières néohelleniques, «L'approche scientifique de l'Orient, le cas de Dimitrios Alexandridis», Ἑλληνικά, 35 (1984), σ. 316-337.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πολὺ χαρακτηριστικὲς αὐτὲς ἰδιαιτερότητες, δηλαδὴ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων στὸ ἰδίωμα τῶν τουρκοφώνων Ἑλλήνων, μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει καὶ τὶς παρακάτω πολὺ γενικὲς παρατηρήσεις:

α) Δὲν τηρεῖται ἡ ἄρμονία τῶν φωνηέντων στὰ ἐπιθέματα καὶ στὶς καταλήξεις, ἔτσι ὥστε χοντρά φωνήεντα ν' ἀκολουθοῦν ψιλὰ ἢ ἀντιθέτως, καὶ τοῦτο συμβαίνει πιὸ συχνὰ στὶς λέξεις τὶς ἑλληνικὲς.

β) Οἱ καταλήξεις τῶν ρημάτων δὲν εἶναι οἱ καθιερωμένες ἀλλὰ κάποια συσκοπτόμενη μορφή τους, ὥστε νὰ καταντοῦν ἀγνώριστες.

γ) Γιὰ τὴ σύνταξη δὲ θὰ κάνω καθόλου λόγο, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει κανένας σχεδὸν κανόνας πού νὰ διέπει τὸ καραμανλίδικο κείμενο, ἀλλὰ οἱ συντάκτες τῶν ἐγγράφων αὐτῶν προσπαθοῦν νὰ μιμηθοῦν τὴν κλασικὴ τουρκικὴ ἔκφραση, χωρὶς πάντα νὰ τὸ πετυχαίνουν, καὶ ἔτσι συναντᾶει κανεὶς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἑλληνοτουρκισμῶν.

Ἡ ἔκδοση τῶν κειμένων

Παρουσιάζοντας αὐτὲς τὶς δύο Ἀπανταχοῦσες, θεώρησα καλὸ, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ κάποια σύγκριση, νὰ παραθέσω: α) τὸ κείμενο ὅπως ὑπάρχει στὸ χειρόγραφο· β) τὴ μεταγραφή του στὴ σύγχρονη τουρκικὴ, κρατώντας ὅμως τὶς φωνητικὲς καὶ διαλεκτικὲς ἰδιαιτερότητες, καὶ παραθέτοντας σὲ κριτικὸ ὑπόμνημα τὶς σύγχρονες γραφὲς τῶν τουρκικῶν λέξεων· γ) τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν κειμένων μὲ κάποια ἑλαφρὰ ἐπέμβαση ὅταν τὸ κείμενο δὲν δίνει καθαρὸ νόημα. Εἶναι φυσικὸ οἱ ἔννοιες νὰ μὴν εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνες μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὀρολογία, ἀλλὰ αὐτὸ ἴσως εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖο πού ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ μᾶς βοηθάει νὰ προσεγγίσουμε τὴ σκέψη αὐτῶν τῶν μικρασιατῶν Ἑλλήνων.

Τὸ καραμανλίδικο κείμενο

κωδ. ΜΠΤ 622

φ. 24

Μπεγιάν ήτέρκη, έλεημοσύνη νέκαταρ μακπούλ βέ άζήζητηρ ταγκρινήν γι-
 ανηνά. ζήρα προφήτησλερ μέτ έττή, άπόστολαρ ήζετλετή, βέ μπού ις χς έφέν-
 τημης, μουμπαρέκ άγζήγλαν μπουγιουρτοδκη, μακάριοι οί έλεήμονες ότι αύτοί
 έλεηθήσονται.μπέλικ, μακπούλτορ άζήζητηρ, χασεσί βάρ χέρ νέρεγε όλούρσα
 έλεημοσύνη πέκ έγίτηρ, άμμα φάρκ ήτερ ζήρα άζήρ εκκλησίαλαρα, βέ άζήζ
 μοναστηρλαρά όλντουκτά νταχά μακπούλτορ, ζήρα ταγκρινήν έβή τηρ, βέ θεία
 μυσταγωγία όλ άζήζ λειτουργεία τεκμηλ όλορ όλ άζήζ εκκλησίαλαρην ήτζιντέ,
 άμμα νταχά φαρκλήτηρ άγιος τάφοζον έλεημοσύνηση, ζήρα ό άζήζ ιερουσα-
 λήμη βέ άγία σιών άγιος ιω δαμασκηνός μπουγιουρτογοού κιμπη χάιρε σιών
 άγία μήτηρ τών εκκλησιών, τζούμλε εκκλησίαλαρην βέ μοναστηρλαρήν άνασή-
 τηρ, ζήρα όρατα έφέντημης ις χς, χέπ ίλλαχι μιουτζιουζατλαρη άζήζ μωστήρι-
 αλαρη βέ συρλαρη μπεγιάν έττή, όρατα έφέντημης ντογτοού, άζήζ θεοτόκοσταν,
 όρατα μπούκαταρ μιουτζιουζάτ γγιοστερτή, κή άζήζ κηταπλαρήν βέ προφήτηζ-
 λερην νητά έττικλερινή όρατα ήτζερά έττή, όλ άγία σιών κή γέργιουζιουντε κη
 ιερουσαλήμ άμμα γγιουκγιουζιουντεκη άνω Ίερουσαλήμ τεσπήχ. όρατα έφέντη-
 μηζήν τενη μπούκαταρ έζηνγέτ τζεκτη κεντή ρατετήγηνεν μηζή χελάς μπουλα-
 λήμ χιαγήν σιγτανήν έληντέν τεγή, όρατα άζήζ κανινή ντιοκτιούκη, μιουτιούν
 χριστιανλήγην γγιουναχηνή γιαγκαμακλήγητζι, όρατα άγιος τάφος, κή άζήζ
 ντινιμηζήν μπηρ γερτζεκ σιαχατι κή ό άγιος ταφοζον ήτζιντεν δεσπότη χς ό
 νοητός ήλιος σιαυκλή γγιουνές γγημι ντόσ γτου άγία άνάστασιοντέ, όρατα
 όλτοού άγία άνάληψι κή όρος τών έλαιώντά γγιουρενλέρ μπηλήρ κη άζήζ άγι-
 ακλαρηνήν μπαστιγι γερλέρ άγιάν γγιουζιουγιούγιου. Έλχασήλ όρατα ντιβάν
 όλουπτα κιουρσλέρ κουρουλσά γγερέκ. (έπί οίκον δαβήδ φόβος μέγας εκεί γάρ
 θρώνον εκτεθέντων κριθήσονται άπασαι αί φυλαί τής γής και γλώσαι) ιω δα-
 μασκηνός μπεγιάν ήτέρ, όρατακη μιουτιούν ήνσάν καβουνοού χάκ σεραχατηνά
 γγελήπτα χέρκές άμεληνέ γγιουρέ χάκ σεραχατζινήν έρμύγλεν χέρκές χακινή
 άλσά γγερίρ, έττηγινέ γγιουρέ, όραταν άζήζ εδάγγέλιος μπασλαντή βέ μιουτιούν
 ντιουνιαγη σιαφκλαντηρητή όλ άγιο πνεύμανήν κουβετηντέν κιαμήλ όλαν άπο-
 στολοζλάρλαν ότορ μιουτιούν χριστιανλήγην σετζά ήτετζεγη γέρ, άμα κάρ-
 τασλαρ. μπού άζήζ γερέ μπηρ έβεληντέν, χέρ γερτέν έλεημοσύνη μουπάχ γγελή-
 ρητη ντά όλ άζήζ γερτα ραχάτ μπουλούρουτου, έλεημοσύνη τα γγερλήρη, άτάκ
 όλαν έσγιαλάρτα γγελήρητη, βάκηφλαρτα χριστιανηκά όλούρουτου χέργερτεν.
 έγερ μπιουγιούκ γερλερτέν έγερ χέρ χριστιανληκτάν, βέ γιοτζιουλάρτα κή ζιγι-
 αρέτ έτμεγέ γγητενλέρ χέρ γήλ ήζτιγιατήγλαν γγητέρητη άμμα σύμι τατζιούπ
 όλουνούγιουρ μπού χριστιανλήγά ντιουσέν σογουκλουγού, κή κήμσε ήστέμεγί-
 γιουρ νέ κουτσερφε ήγητμυέ χατζή όλμαγά, νέ έλεημοσύνη βερμεγέ. μπού σο-

γουκλουγούν σονουού ταγκρή χαγήρ έγλεγέ, ζήρα κάρη μηλετηρήν μοπο
κατάρ μπακισί γιόγουκεν γγενέ χέρ γήλ σεγηρητηρλέρ γγητερλέρ, μιζήμ ήσα
μοπο κατάρ άζήζ ζιγιαρετλέρ βέ έφέντημηζην μοπο κατάρ μουτζιουζάτ γγι-
μοστερτιγή σεμτλέρ χέπ μιζήμητηρ, βέ χάρισήνατα ήχτικάτλαν γγητενλέρ ναήλ
όλουρλάρ, όλ άζήζ μπακισισιάτ, γιά μοιογλέ άζήζ μπακισισιά νήτζιν ήχμάλ
όλουουσούν. κη τζιουμλενιζέ τα μαλιουμουρ, ό άζήζ μοναστηρίν νέ κατάρ βερ-
γγησή βαρ χαττέν ήτζιγιάτ. βελιάκην, μοπο γιακηντά (χαγήρ ολά) μηλλετιμηζέ
γγιουναχημηζτάν μηήρ σογουκλουκ ντιουστιού, βέ μοπο σογουκλουγούν σεπε-
πήγλεν άγιος τάφος τα έλεημοσύνητην μαχηρή καλήγιουρ, άντζακ μηήρταραφτάν
έλεημοσύνη άζαλτήκτζα, όμπήρταραφτάν, βεργγηλέρ, βέ χάρτζ άβαγήτ άρτμα-
κτάτηρ, βεγηλτάν γηλά μπόρτζ άρτάγιουρ, γιά νήτζιν όνουδ ήτζιν κη εκκλησι-
αμήζ μοπο κατάρ νιασάρα μηλλετηρηήν ήτζιντέ καλμηστήρ, βέ σενεβή βεργγηλέρ
χέρ γήλ βερήλμετήκτζε όλμάζ, βέ μοποντάν ματά, σιουκιουρλέρ όλσουδ χακτά-
λιαγια, Ίερουσαλημήν ήτζερισή βέ τασραλαρή ταμήρ όλουουτοό (δόξα σοι ό
Θεός) κη μοιογλέ καλαγήτηλαρ ήκτηζά έτέρηκη ό έσκη μπιναλάρ χέπηση γη-
κηλήρητη. τζουμλεμήσ σεβηνήρης μοπουλαρήν ταμήρ βέ μαμουρ όλτουγουνά,
άμα φικηρλενελήμ νάσηλ βερκελέρλεν, νάσηλ άγηρ χαρτζλάρλαν όλμουστουρ,
γιά μοπουλάρ νέγλεν όλουρ; χέπ χριστιανληγήν ο ούμουτογλαν, χριστιανλί-
γην κουβετίγλαν. βελιακήν μακαριώτατος, βέ άγιώτατος κουτσερήφ πατριαρχη-
σί, κύριος Χρίσανθος, μοπουλαρή μοιογλέ γγιουρτιουκτέν, βέ άγιος τάφοζουν
ζιγיאνηή ήρτικιάπ έτήνμετιγηντέν καλκτήντα μοπο κατάρ βιλαγέτ γγεζτή βέ
μοποκκαταρ γιόλζαχημη τζεκτη ήχηγיאρληγήγλαν, άλληλληγήγλεν, έλεημοσύνη
ντεφσηρμεγέ, βέ ταγκρή χριστιανληγά ίομουρ βερσίν ντευσηρητή, άμμα χαγγή
μηρηισινέ γετησηρησίν μοποκκαταρ άχτζενήν μαμελεσινή μη βερσίν, γιαχοτ,
μοποκκαταρ μοπορτζιού μου βερσίν, γιόκσαμ κη, σενεβή όλάν βηλαγέτ βεργγηλε-
ρινή μη βερσίν. μοπουλάρ μοιογλέ όλτουκτά χριστιανληγάτα μοπο σογουκλουκ
ντιουστιού τα κουτσεριφέ γγητμεγέ κουβετή όλανλάρ ήχμάλ έτήγιουρλαρ, βέ
μοπουλαρήν ήχμαληντέν, άγιος τάφος έλεημοσύνητην μαχηρή καλήγιουρ, μοπο
έχβάλ ή βοουκοφ όλτουκτά παναγιώτατος και οίκουμενικός πατριάρχη δεσπό-
τημηζ καργετι γγελτή, βέ μπαμπά νασαχατήγλαν τζιουμλεσινέ εδή έδλογία έτέ-
ρεκ γαργετέ γετηρήρ κη χέρκεσίν κη κουβατή γετησήρ, βαρσίν άγιος τάφοζα
βέ κουτρετινέ γγιουρ έλεημοσύνη βερσίν. ζήρα μοπο άζήζ ζιγιαρετέ γγητενλέρ
ιουτζ μοιουγιούκ, έγιληγέ ναγήλ όλουρλάρ. ήπητα σικη, χακτα άλιαγια βέ ό
άζήζ γερλερι δεσπότη έφέντημηζ, άζηζλέρ άζηζή άζηζλετη μοιουγιούκ ήκράμ
βέ ήζέτ ήτέρ, ήκηντζί κη, ότζεκτιγή γιολούδ ζαχημη βέ άζήζ προσκυνήματαλα-
ρην σετζασή, μηήρ τιοπέ βέ μετάνοια νησιανεσί όλουρ ό χριστιανά. ιουτζιου-
τζιουσιουτά, γγητέν χριστιανλάρ μηρηιμητηρλερινέ καργέτ έτερλέρσα βέ ήκτάμ
έτερλέρσα, μηήρ μοιουγιούκ σεβαπά ναήλ όλουρλάρ ζήρα δεσπότη χς τέρκη
μηήρ άτάμ μηρ γγιουναχηλαρή μηήρ τζεβάπλαν κουρταρίρσα άγηζήμ γγιπήτηρ
τέρ. βελιάκην χέργερτέ άζηζλέρ βάρητη, βέ άζίζ γερλέρ τα βάρ, άμμά μοπο γερι

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΙΚΑ

άζηζλήρ άζηζι ίογιουτλειτήτα ο γερέ κανηνή ντιοκτιού, βέ κανήγλαν μογοιατή, ο
 άζηζ γερλερί γιακημή ήτζιν μπήζ γγιουναχκιαρλάρ ητζιν. όνοον ήτζιν μπορ-
 τζλούγιουζ κιουτζιουγιουμούζ μπιογιουγιουμούζ έρκεγιμηζ βέ τισιμήζ, βαρालήμ
 γιαρτίμ έτελήμ βέ χάρι άλαλήμ, ζήρα γγητμεγενλερ νεγέ ναήλ όλουρλάρ μπήρηκη
 άγιος τάφοζουζ ζιγιαρετηντέν μαχρήμ καληρλάρ, άγιος τάφος τα έλεημοσύνητεν
 μαχρήμ καλήρ, βέ όλαρτακή για χαστελικτέν για ήχτιγιαρληκτάν γγητέμεζλερ,
 όνλάρτα κουτρετινέ γγιορέ έλεημοσύνη βερσινλέρ, κημή σαρανταλείτουργο,
 κημή άδελοφάτο, κημή παρησία. έγγρατέτέλεν σεβιντζλή γιουρέκλεν. ούμουτλάν
 κη μπού φανή ντιουνιανήν ντιουκενήρ μαληνή βερτηκτέ, γγερτζέκ ντιουνιανήν
 ντιουκενιμέζ έγιληκλερινέ, χέμ γγιουκγιουζιού πατησιαχληγηνά ναήλ όλουρλάρ.
 δεσπότη χς μουκούρ όλτουγουνά γγιορέ, μπουνούν ήτζιν πατριάρχη έφέντημης,
 άγιος άρχιερέας λαράτα χαμπέρ έτήγιουρ κη χέρκεσιν έπαρχίασιντα όλάν πνευ-
 ματικοσλαρά, βέ σταμπόλ σεχριντέ όλάν έκκλησία προεστοζλαρηνά, κη χριστιγι-
 ανληγά ήκτάμ έτσηνλέρ κη μπού άζηζ γιολά γγητσινλέρ, βέ μπαζι γερτέτα βά-
 ρημης κη κουτσεριφέ γγητετζέκ άταμτάν άχτζέ ήστερλέρημης, γγιουγια σέν κου-
 τσεριφέ γγιτετζέκσιν μπανάτα βέρ, μπουνούν ήτζιν έβέλ προεστοζλαρά βέ πνευ-
 ματικοζλαρά τεκμπήχ ολουνούρ κη σακήν όλσουνλάρ κήμσετεν μπού γιολού
 άκτζέ ήστέμεσινλέρ, βέ μπουντάν σόγρα χέρκημ ήσα ο χριστιγιαν παπάζ μητηρ
 κεσίς μητηρ πνευματικός μουτούρ, μαναστήρ κεσίσι μητηρ, λαϊκός μουτούρ,
 μπού ήχτικατσιζλίγλαν, για ντεγελήμ κη ήμανσηζλήγλαν για ταμαχά ντιουσιούπ
 τα σεγτανά ούγιουπ τιουρλιου τιουρλιου χαλτιγετλεν σεπέπ όλουπ χαλκήν μπε-
 γινι νι μπουλαντηρηπ ο άζηζ γιολά γγητετζέκ χριστιγιανληγά ζηγιαρετετέν άλήκο-
 μαγά σεμπέπ όλανλάρ, βέ όντεγενλέρκη νέ άράρσαν κουτσερηφτέ κουτσερηφ
 μπουντάτηρ, βέ κουτσεριφέ βερετζεγινέ μπανά βέρ ντεγενλερέ κη μπού σιοζλέρ-
 λεν άγιος τάφοζα ζαράρ έττηρμεγέ σεπέπ όλουρλάρ. μπουνλάρ σύμτεν σόγρα
 μπού γιαραμαζληκλαρηνταν βαζγγετζμεζλερσε:

Ἐποκατάσταση τουρκικοῦ κειμένου

Beyan ider ki, eleimosyni ne kadar makbul ve azizdir Tagrının yanında. Zira profitisler metetti, apostoloslar izzetledi, ve bu Ἰησοῦς Χριστὸς efendimiz, mubarek ağziylan buyurdu ki, «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται», pek makbuldur, azizdir, hasesi var, her nereye olursa eleimosyni pek eyidir, ama fark ider, zira aziz ekklisialara ve aziz monastırlara oldukta daha makbuldur. Zira Tagrının evidir ve θεία μυσταγωγία ol aziz λειτουργία teknil olur ol aziz ekklisiaların içinde, ama daha farklıdır Ἅγιος Τάφος'un eleimosynisi, zira ol aziz Ierusalimi ve Ἁγία Σιών, Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς buyurduğı gibi, «Χαῖρε Σιών Ἁγία, μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν». Cümle ekklisiaların ve monastırların anasıdır, zira orada efendimiz Ἰησοῦς Χριστὸς, hep illahi mucuzatları, aziz μυστήρια ları ve sırları beyan etti, orada efendimiz doğdu aziz Θεοτόκος'tan, orada bu kadar mucuzat gösterdi ki aziz kitapların ve profitislerin nida ettiklerini orada icra etti, ol Ἁγία Σιών ki yeryüzündeki Ἱερουσαλήμ ama gökyüzündeki Ἄνω Ἱερουσαλήμ'e teşbih. Orada efendimizin teni bu kadar eziyet çekti kendi ratetiylen, biz helâl bulalım hayın sığtanın elinden deyî. Orada aziz kanını döktü ki, bütün hristyanlığın günahını yayıkamaklığı için. Orada ki aziz dinimizin bir gerçek siahati ki o Ἅγιος Τάφος'un içinden Δεσπότη Χριστὸς ὁ νοητὸς ἥλιος şavklı güneş gibi doğdu ἀνάστασι' sinde. Orada oldu Ἁγία Ἀνάκλησι ki Ὁρος τῶν Ἑλαιῶν da görenler bilir ki aziz ayaklarının bastığı yerler ayan gözüküyor. Elhasil orada divan olup da kürsüler kurulsa gerek. (Ἐπὶ οἶκον Δαβὶδ φόβος μέγας ἐκεῖ γὰρ θρόνων ἐκτεθέντων κριθήσονται ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ γλῶσσαι) Ἰωάννης Δαμασκηνὸς beyan ider, oradaki bütün insan kavunu hak rehatına gelip da herkes ameline göre hak serahatçının emriylen, herkes hakkını alsa gerir ettiğine göre. Oradan aziz Εὐαγγέλιο başladı ve bütün dünyayı şavklandırdı ol Ἅγιο Πνεῦμα'nın kuvvetinden kâmil olan apostoloslarlan. Odur bütün hristyanlığın secda iteceğı yer. Ama kardaşlar, bu aziz yere bir evvelden, her yerden ἐλεημοσύνη mubah geliridi da, ol aziz yer da ra-

1. eder, Tanrının	5. hissesi. İyidir, eder	7. Tanrının, o	8. o
9. O	14. o	16. teşbih edilir,	17. iradesiyle
18. şeytanın, diye	19. yıkamaklığı	20. şahatı	24. kurulması
26. eder,	27. kavmi	28. alması gerekir,	29. o
31. secde edeceğı,	32. gelirdi de,	o, de	

hat bulurudu. Ἐλεημοσύνη da geriliri, atak olan eşyalar da gelirdi, vakıflar da χριστιανικά olurudu her yerden. Eđer böyük yerlerden, eđer her hristyanlıktan, ve yolcular da ki ziyaret etmeğe gidenler, her yıl izdiyatıylan gideridi ama şimdi tacüb olunuyor bu hristyanlığa düşen soğukluğu, ki kimse istemeyiyor ne Kûdşerife gitmeğe, hacı olmağa, ne ἐλεημοσύνη vermeğe. Bu soğukluğun sonunu Tagrı hayır eyleye, zira kargı milletlerin bu kadar bahşisi yokken gene her yıl seyirdirler. Bizim Isa bu kadar aziz ziyaretler ve efendimizin bu kadar mucuzat gösterdiği semtler hep bizimdir, ve χάρι' sınıada ahtıkatlan gidenler nail olurlar, ol aziz bahşışat. Ya böyle aziz bakşışa niçin ihmal olunsun ki cümledenize de malümdür, o aziz monastırın ne kadar vergisi var hatten izdiyat. Ve lâkin bu yakında (hayır ola) milletimize günahımızdan bir soğukluğun sebebiylen Ἅγιος Τάφος ta ἐλεημοσύνη' den mahrum kalıyor. Ancak bir taraftan ἐλεημοσύνη azaldıkça, öbür taraftan vergiler ve harc avait artmaktadır, ve yıldan yıla borç artıyor, ya niçin? Onun için ki ἐκκλησία' mız bu kadar taşra milletlerin içinde kalmıştır, ve senevi vergiler her yıl verilmedikçe olmaz. Ve bundan mada şükürler olsun Haktaliaya, Ἱερουσαλήμ' in içerisi ve taşraları tamir olundu (Δόξα σοι ὁ Θεός) ki böyle kalsaydılar iktiza ederiki o eski binalar hapisi yıkılırdı. Cümlemiz seviniriz bunların tamir ve maur olduğuna, ama fikirlenelim nasıl vergilerlen, nasıl ağır harclarlan olmuştur, ya bunlar neylen olur? Hep hristyanlığın umuduyulan, hristyanlığın kuvvetiylen. Ve lâkin Μακαριώτατος, ve Ἁγιώτατος Kud şerif πατριάρχης' i, κύριος κύριος Χρῦσανθος bunları böyle gördükten, ve Ἅγιος Τάφος' un zıyanını irtikap edinmediğinden kalktı da bu kadar vilâyet gezdi ve bu kadar yol zahmeti çekti, ihtiyarlığıyulan, âliliylen, ἐλεημοσύνη devşirmeye, ve Tagrı hristyanlığa ömür versin devşirdi, ama hangi birisine yetiştirsin? Bu kadar ahcenin mamelesini mi versin? Yahot bu kadar borcu mu versin? Yoksam ki senevi olan vilâyet vergilerini mi versin. Bunlar böyle oldukta hristyanlığa da bu soğukluk düştü da Kudşerife gitmeğe kuvveti olanlar ihmal ediyorlar, ve bunların ihmalinden Ἅγιος Τάφος ἐλεημοσύνη' den mahrum kalıyor, bu ahval-i vukuf oldukta Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμηνικός Πατριάρχης δεσπότη' miz karyeti geldi, ve baba nasihatıyulan cümlesine εὐχῆ εὐλογία ederek gayrete getirir ki, herkesin ki kuvveti

33. bulurdu, de gelirdi, gelirdi   34. büyük   36. giderdi, taaccüb
 37. istemiyor   38. Tanrı   39. gayri   41. χάρι' sine
 de   42. bahşışatta   50. maada   52. ederdi ki, hepsi   53. mamur
 61. akçe   62. yahut, yoksa   65. mahrum   67. gayreti

- 70 yetiştir, varsın "Άγιος Τάφος" a ve kudretine göre έλεημοσύνη ver-
sin. Zira bu aziz ziyarete gidenler üç büyük eyiliğe nail olurlar, ipti-
dası ki Haktaliaya ve o aziz yerleri δεσπότη Χριστός efendimiz,
azizler azizi azizletti büyük ikram ve izet ider. İkinci ki, o çektiği
yolun zahmeti ve aziz προσκυνήματα' lerin secdası, bir töbe ve
μετάνοια nişanesi olur o hristyana. Üçüncüsünde giden hristyanlar
75 biribirlerine karyet ederlerse ve ikdam ederlerse, bir büyük sevapa
nail olurlar, zira δεσπότη Χριστός der ki, bir adam mir günahları bir
cavapla kurtarırsa ağızım gibidir der. Ve lâkin heryerde azizler
vardı, ve aziz yerler da var. Ama bu yeri azizler azizi öğütledi de o
yere kanını döktü, ve kanyan boyadı, o aziz yerleri ya kimin için?
80 Biz günahkârlar için . Onun için borçluyuz küçüğümüz ve
büyüğümüz, erkeğimiz ve dişimiz, varalım yardım edelim ve χάρι
alalım, zira gitmeyenler neye nail olurlar? Bir ki "Άγιος Τάφος" un
ziyaretinden mahrum kalırlar, "Άγιος Τάφος" da έλεημοσύνη' den
mahrum kalır, ve onlar da ki ya hastalıktan ya ihtiyarlıktan gidemez-
85 ler, onlar da kudretine göre έλεημοσύνη versinler. Kimi σαραντα-
λείτουργο, kimi αδελφάτο, kimi παρρησία eyi radetlen, sevinçli
yüreklen, umutlan ki bu fâni dünyanın dükenir malını verdikte,
gerçek dünyanın dükenmez eyiliklerine, hem gökyüzü padişahlığına
nail olurlar, δεσπότη Χριστός mukur olduğuna göre. Bunun için πα-
90 τριάρχη efendimiz, άγιος άρχιερέας' lara da haber ediyor ki herke-
sin επαρχία' sında olan πνευματικός' lara, ve Stanbol şehrinde olan
έκκλησία προσετός' larına ki ikdam etsinler ki bu aziz yola gitsin-
ler. Ve bazı yerde da varmış ki Kudşerife gidecek adamdan akçe
isterlermiş, güya sen Kudşerife gideceksin bana da ver. Bunun için
95 envel προσετός' lara ve πνευματικός' lara tembih olunur ki sakın
olsunlar kimseden bu yolu akçe istemesinler ve bundan sogra her
kim isa, o hristyan papaz mıdır, keşis midir, πνευματικός' mudur,
manastır keşişi midir laikos mudur, bu ihtikatsızlığıylan ya deyelim
ki imansızlığıylan ya tamaha düşüp da şeytana uyup türlü türlü hal-
100 tiyetlen sebep olup halkın beynini bulandırıp o aziz yola gidecek
hristyanlığa ziyareten alkomaga sebep olanlar ve ödeyenler ki, ne
ararsan Kudşerifte, Kudşerif bundadır, ve Kudşerife vereceğine
bana ver deyenlere ki bu sözlerle "Άγιος Τάφος" a zarar ettirmeğe
sebep olurlar. Bunlar şimdiden sonra bu yaramazlıklarından vaz-
geçmezlerse...

70. iyiliğe	72. izzet eder	73. secdesi, tövbe,	74. üçüncüsü de
75. gayret ederlerse, ederlerse	büyük	77. sevapla	78. vardı, yerler
de, yerlerin	82. mahrum	83. mahrum	84. hastalıktan
iradeyle	87. tükenir, tükenmez	89. mukir	91. Istanbul
95. yolda	96. sonra, kim ise	101. deyenler ki, ararsın	102. burdadır.

Κατά λέξη απόδοση του καραμανλιδικού κειμένου

Δηλοποιεί, πόσο ή ελεημοσύνη είναι ευπρόσδεκτη και άγια πλησίον του Θεού, διότι οί προφήτες την εμεγάλυναν, οί απόστολοι τη δόξασαν και αυτός ο Κύριος μας Ίησους Χριστός με τὸ ἱερό του στόμα ὄρισε «μακάριοι οί ἐλεήμονες διὰ αὐτοὶ ἐλεηθήσονται». Εἶναι πολὺ ἐπιθυμητὴ καὶ ἅγια ἡ ελεημοσύνη, ὅπου καὶ ἂν γίνῃ· εἶναι καλὴ, ἀλλὰ διαφέρει, διότι γινόμενη στὶς ἱερὲς ἐκκλησίες καὶ στὰ ἱερά μοναστήρια εἶναι πῶς εὐπρόσδεκτη, διότι εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θεία μυσταγωγία καὶ ἡ θεία λειτουργία ὀλοκληρῶνεται μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἅγιες ἐκκλησίες. Πολὺ διαφορετικὴ ὁμως εἶναι ἡ ελεημοσύνη τοῦ Ἁγίου Τάφου, διότι ἐκεῖνη ἡ Ἁγία Ἱερουσαλὴμ καὶ ἡ Ἁγία Σιών, ὅπως ὄρισε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός «χαῖρε Σιών ἅγια μήτηρ [μήτερ] τῶν ἐκκλησιῶν», εἶναι ἡ μητέρα ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν. Διότι ἐκεῖ ὁ Κύριός μας Ίησους Χριστός φανέρωσε ὄλα τὰ θεῖα θαύματα, τὰ ἅγια μυστήρια καὶ τὰ ἄθλα. Ἐκεῖ ὁ Κύριός μας γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Ἁγία Θεοτόκο. Ἐκεῖ ἔδειξε τόσα θαύματα καὶ τέλεσε ὄλα ὄσα ἐξάγγειλαν τὰ ἱερά βιβλία καὶ οἱ προφῆτες. Ἐκεῖνη ἡ ἅγια Σιών ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἐπίγεια Ἱερουσαλὴμ ἀλλὰ παρομοιάζεται με τὴν οὐράνια Ἱερουσαλὴμ. Ἐκεῖ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας ὑπέστη τόσα ἐκούσια μαρτύρια γιὰ νὰ βροῦμε σωτηρία ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ προδότη Διαβόλου. Ἐκεῖ ἔχυσε τὸ ἅγιό Του αἷμα γιὰ νὰ ξεπλύνει τὸ ἁμάρτημα ὀλόκληρης τῆς Χριστιανοσύνης. Ἐκεῖ ὁ ἅγιος Τάφος εἶναι μιὰ πραγματικὴ μαρτυρία τῆς ἁγίας μας Πίστεως. Μέσα ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Ἅγιο Τάφο ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ νοητὸς ἥλιος, γεννήθηκε σὰν φωτεινὸς ἥλιος στὴν ἅγια Ἀνάσταση· ἐκεῖ ἔγινε ἡ ἅγια Ἀνάληψη, τὴν ὁποία ὄσοι εἶδαν στὸ ὄρος Ἐλαιῶν γνωρίζουν διὰ διακρίνονται φανερά τὰ ἴχνη τῶν Ποδιῶν Του. Με δὺ λόγια πρέπει ἐκεῖ νὰ γίνῃ χῶρος σεβασμοῦ καὶ νὰ στηθοῦν θρόνοι, «ἐπὶ οἷκον Δαβὶδ φόβος μέγας, ἐκεῖ γὰρ θρόνων ἐκθέντων κριθήσονται ἅπανα αἱ φυλαὶ καὶ γλώσσαι» λέγει ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, ὄλες οἱ φυλὲς τῶν ἀνθρώπων ποὺ βρίσκονται, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἔρθουν στὸ κριτήριο καὶ ὄλοι με τὴ διαταγὴ τοῦ κριτῆ κατὰ τὰ ἔργα τους νὰ βροῦν τὸ δίκαιό τους. Ἐπὸ ἐκεῖ ἄρχισε τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο καὶ φώτισε τὸν κόσμο ὄλο με τὴ δύναμη ἐκεῖνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ δίδαξε τοὺς ἀποστόλους. Ἐκεῖνος εἶναι ὁ τόπος ποὺ θὰ προσκυνῆσει ἡ χριστιανοσύνη.

Ἁλλά, ἀδελφοί μου, σ' αὐτὸν τὸν ἅγιο τόπο ἄλλοτε ἀπὸ παντοῦ ἐρχόταν ἡ δίκαιη ελεημοσύνη καὶ ἐκεῖνος ὁ τόπος ἔβρισκε ἡσυχία, καὶ τὰ ἔσοδα τῆς ελεημοσύνης καὶ τὰ ταμῆνα ἀντικείμενα συνέρρεαν, καὶ ἀπὸ παντοῦ τὰ βακοῦφια γίνονταν χριστιανικά, εἴτε ἀπὸ μεγάλους τόπους, εἴτε ἀπὸ ὄλη τὴ χριστιανοσύνη, καὶ οἱ ταξιδιωτὲς ποὺ πήγαιναν νὰ ἐπισκεφτοῦν αὐξάνονταν κάθε χρόνο, ἀλλὰ τώρα θαυμάζει κανεὶς αὐτὴ τὴν ψυχρότητα ποὺ ἔπесе στὴ Χριστιανοσύνη. Κανεὶς δὲν θέλει οὔτε στὴν Ἱερουσαλὴμ νὰ πάει, οὔτε χατζῆς νὰ γίνῃ, οὔτε ελεημοσύνη νὰ δώσει. Ὁ Θεὸς νὰ δώσει νὰ βγεῖ σὲ καλὸ αὐτὴ ἡ ψυχρότητα, διότι τὰ αἰρετικὰ ἔθνη, ἐνῶ δὲν ἔχουν τόση δωρεά, κάθε χρόνο ἐπισκέπτονται [τὸν ἅγιο τόπο]. Οἱ περιοχές, ποὺ ὁ Κύριός μας Ίησους ἐπισκέφτηκε καὶ φανέρωσε τόσα θαύματα, εἶναι δικές μας, καὶ ὄσοι πηγαίνουν στὴ χάρη του ἀξιώνονται τῆς ἁγίας δωρεᾶς.

Γιατί λοιπόν να παραμεληθούν αυτές οι άγιες δωρεές; αφού σε όλους σας είναι γνωστό πόσους φόρους έχουν, συνεχώς αυξανόμενους, εκείνα τα ιερά μοναστήρια. 'Αλλά όμως σ' αυτό το διάστημα (να είναι για καλό) στο έθνος μας από τις αμαρτίες μας προήλθε μιὰ ψυχρότητα, και εξ αιτίας της ό 'Αγιος Τάφος στερείται της έλεημοσύνης, μόνο που όσο άπ' τή μιὰ μεριά ή έλεημοσύνη λιγοστεύει τόσο άπ' τήν άλλη οι φόροι και τὰ δημόσια τέλη αυξάνουν και από χρόνο σε χρόνο τό χρέος μεγαλώνει. Γιατί λοιπόν;

Διότι ή εκκλησία μας έμεινε μέσα σε τόσα ξένα έθνη· και δέν είναι δυνατό να μη δίνονται τὰ ετήσια χρέη. 'Εκτός από αυτό, δόξα τῷ Θεῷ, ευχαριστούμε τόν ύψιστο Θεό, τό έσωτερικό της 'Ιερουσαλήμ και τὰ τριγύρω της επισκευάστηκαν (Δόξα Σοι ό Θεός)· αν έμειναν έτσι εκείνα τὰ παλιά κτίρια ήταν ανάγκη να γκρεμιστούν. 'Όλοι μας χαιρόμαστε για τήν επισκευή και τήν ευημερία τους. 'Αλλά, ως σκεφτόμαστε, πώς, με ποιὰ δοσίματα, με ποιους βαρείς φόρους έγιναν, και αυτά με τί γίνονται; Πάντα με τήν έλπίδα τών χριστιανών, με τή δύναμη τών χριστιανών. Και παρ' όλ' αυτά, ό μακαριότατος και αγιότατος πατριάρχης τών 'Ιεροσολύμων κύριος κύριος Χρῦσανθος, επειδή τὰ είδε αυτά έτσι και δέν έβλαψε με ζημία [= χρέος] τόν 'Αγιο Τάφο, σηκώθηκε και περπάτησε τόσες επαρχίες και τράβηξε τόσα βάσανα στο δρόμο, με τὰ γεράματά του, με τήν ασθένειά του, για να συλλέξει έλεημοσύνη. Και — Θεός να δίνει ζωή στη χριστιανοσύνη— συνέλεξε. 'Αλλά σε ποιόν να προλάβει να δώσει άναφορά για τόσα χρήματα; 'Η να δώσει τόσα χρέη; 'Η να δώσει τούς ετήσιους φόρους της επαρχίας; 'Όντας αυτά τὰ πράγματα έτσι, έπεσε στους χριστιανούς αυτή ή ψυχρότητα και οι έχοντες δυνατότητα να πάνε στα 'Ιεροσόλυμα τό παραμελούν, και από τήν άμέλειά τους αυτή ό 'Αγιος Τάφος στερείται της έλεημοσύνης. Σε μιὰ τέτοια κατάσταση έγινε ή προσπάθεια τού Παναγιότατου Οικουμενικού Πατριάρχου και δεσπότη μας, ό όποιος με πατρική νοθεσία δίδει ευχή και εύλογία σε όλους και προσφεύγει στη φιλοτιμία σας. 'Όποιος έχει δυνατότητα ως πάει στον 'Αγιο Τάφο και κατά τή δύναμή του ως δώσει έλεημοσύνη. Διότι όσοι κάνουν αυτή τήν ιερή επίσκεψη αξιώνονται τριών μεγάλων καλών. Τό πρώτο, ότι ό δεσπότης και Κύριός μας Χριστός εκείνους τούς άγιους τόπους τούς άγιασε ως άγια τών άγιών και προσφέρει στο Θεό τόν 'Υψιστο μεγάλη προσφορά και δόξα. Τό δεύτερο, ότι ή κόπωση τού ταξιδιού που τράβηξε και ή γονυκλισία στα ιερά προσκυνήματα γίνεται, για εκείνον τό χριστιανό, σημάδι μεταμέλειας και μετάνοιας.

Και τό τρίτο, οι χριστιανοί που πήγαν αν προσπαθήσουν και αν επιμένουν αξιώνονται μιās μεγάλης αγαθοεργίας. Διότι ό Δεσπότης Χριστός λέει «κάθε άνθρωπος αν καλύψει τὰ πολλά του αμαρτήματα με μιάν αγαθοεργία, είναι σαν τό στόμα μου». 'Αλλ' όμως σε κάθε τόπο υπάρχουν άγιοι και υπάρχουν κι άγιοι τόποι, αλλά τόν τόπο αυτόν τόν συνέστησε ό 'Αγιος τών 'Αγιών, και σ' εκείνο τόν τόπο έχυσε τό αίμα του, και τόν έβαψε με τό αίμα του, για μάς τούς άμαρτωλούς. Γι αυτό είμαστε υποχρεωμένοι, μεγάλοι, μικροί, άνδρες και γυναίκες, να πάμε και να βοηθήσουμε και να πάρουμε χάρη, διότι αυτοί που δέν πηγαίνουν στερούνται της επίσκεψης τού 'Αγίου Τάφου και ό 'Αγιος Τάφος στερείται της έλεημοσύνης. Και εκείνοι που εξ αιτίας της άρρώστιας και τών γηρατιών δέν πηγαίνουν, ως δώσουν κατά τή δύναμή τους άλλος σαρανταλείτουργο, άλλος άδελφάτο και άλλος παρ-

ρησία. Μὲ καλὴ θέληση, μὲ εὐθυμὴ καρδιά καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι δίνοντας τὰ φθαρτὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ μάταιου κόσμου γίνονται ἄξιοι τῶν ἀφθαρτῶν εὐεργεσιῶν τοῦ ἀληθινοῦ κόσμου καὶ τῆς οὐράνιας βασιλείας. Ἐποὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς εἶναι πνευματικὸς, γι' αὐτὸ ὁ κύριός μας Πατριάρχης εἰδοποιεῖ καὶ τοὺς ἄγιους ἄρχιερεῖς καὶ τοὺς πνευματικὸς ποὺ εἶναι στοῦ καθενὸς τὴν ἐπαρχία καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικὸς προεστοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ προσπαθήσουν ὥστε νὰ πᾶνε σ' αὐτὸ τὸ δρόμο. Ὑπάρχουν μερικοὶ σὲ κάποιους τόπους ποὺ ζητοῦν χρήματα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ θὰ πᾶνε στὴν Ἱερουσαλήμ, λέγοντας δὴθεν, ἐσὺ θὰ πᾶς στὰ Ἱεροσόλυμα δώσε καὶ σ' ἐμένα. Γι' αὐτὸ παραγγέλλεται στοὺς προεστοὺς καὶ στοὺς πνευματικὸς νὰ εἶναι ἥρεμοι νὰ μὴ ζητοῦν γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση χρήματα ἀπὸ κανέναν καὶ στὸ ἐξῆς ἐκεῖνος ὁ χριστιανὸς ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, εἴτε καλόγηρος, εἴτε παπάς, εἴτε πνευματικὸς, μ' αὐτὴ τὴν ἀπερισκεψία, ἢ ἄς ποῦμε μὲ τὴν ἀπιστία ἔπεσε στὴ ματαιοδοξία, τὰ ταίριαξε μὲ τὸ διάβολο καὶ ἐγινε αἰτία σὲ κάθε εἶδους ἀνοησίες καὶ ἀνακάτωσε τὸ μυαλὸ τοῦ λαοῦ καὶ παρεμπόδισε τοὺς χριστιανὸς νὰ πᾶνε σ' ἐκεῖνο τὸ δρόμο καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν «τί ζητᾶς στὴν Ἱερουσαλήμ, ἢ Ἱερουσαλήμ εἶναι ἐδῶ», καὶ αὐτοὶ ποὺ λέγουν «ἀντὶ νὰ τὰ δώσεις στὸν Ἅγιο Τάφο δῶς' τα σὲ μένα», γίνονται αἰτία νὰ ζημιώσῃ ὁ Ἅγιος Τάφος. Αὐτοὶ ἂν ἀπὸ τώρα δὲν μετανιώσουν γι' αὐτὲς τοὺς τίς ἀταξίες [...].

Τὸ καραμανλίδικο κείμενο

κωδ. ΜΠΤ 622

φ. 31α

Ίτζετλη κληρικοσλάρ, ικραμλῆ παπασλάρ, μουργετλη βέ κακικετλη τοβλετλη-
 λέρ, μπαζιργιανλάρ, ἔχτιαρλάρ, βέ τζέμι ὀρθόδοξοι χριστιανλάρ, ἄζιζ ἄγκυρα
 μητροπολισιντέ σακίν ὀλανλάρ, ἔρκεκ βέ τισεχλιλέρ, κουτζοῦκ βέ πουγιούκ,
 ἄζιζ ἄλαχμίσ ταραφιντάν μouxαπετλη ἔβλατλαρίμ, τζουμλενιζέ ἄλάχ ταραφιν-
 τάν πακσίς, ἔμνλικ μερχαμέτ τιλέριμ, βέ χριστὸς ἐφέντιμιζίν γιατιγι ἄζιζ βέ
 ὀμοῦρ βεριτζι μεζαριντάν σιζέ γιαρτίμ, κουβέτ, πακλικ βέ ναζάρ ὀλά, μπιζιμ
 ταραφιμιζτάντε εῦχῆ, εὐλογία βέ συγχώρησις βεριλίρ τζουμλενιζέ. Πού καχατι-
 μιζι μouxαπετινιζέ γιολαμανίν σεπεπι ἰπιτασι σίζε εῦχῆ εὐλογία βιρμέκτιρ
 ὀγλουλαρίμ, βέ πεγιάν ἐγλέρις κι ἄλάχ ἄζιμσανά σιζίν ἰτζίν κατεμὶ τοβατζήης,
 πουτοῦν ἰπατελεριμιζτέ τιλέριζ σιζι σάν ἔσαν ὀμοῦρτοβλέτιλαν σακλαγιά, βέ
 πουτοῦν ὀμρουνουζτέ ἔμιν ἐγλεγέ. Ίκιντζι σεπεπι, πεγιάν ἐγλεμέκτιρκι ἄζιζ
 ἄγιος τάφοςου γκιοτουρουλμῆζ πόρτζ σεπεπιντέν βέ γενῆ γιαπιλαρινά σεζταλη
 βέ ἄζιζ γερλεριντέ ὀλάν χαρτζλάριτζιν, βέ γκιουντέ ἰχτιζαλη χαρτζιλαρη χατι-
 ρειντέν, κατὶ τζὸκ ἰχτιζατὰ σικλετλερτέ μπουλουνούρους. ὀλ χουσουστέν κεν-
 τιμίστε μπου ἰχτιζανίν σεπεπιντέν, νέ χασταλιγιμιζέ, νέ ἰχτιαρλιγιμιζέ μερχαμέτ
 ἴτοῦπ, γιὸλ ζαχμετλερινὶ καποῦλ ἐγλετικ, βέ μπου ταραφλαρᾶ γκελμίσιστιρ κι
 πῖρ ἄζ γιαρτίμ βέ τεσαλάχ τιλλεμέγ ἰτζίν ὀρτόδος χριστιαν ἔβλατλαριμιζτάν.
 Σιζλερίντε μouxαπετινέ τζοκτάν περὶ τζεκιλίριτιμ γιουζ γιουζέ γκελίπ εῦχῆ εὐ-
 λογία βερμέκιτζιν, λάκιν τετιγίμ σεπεπλερτέν, χασταλιγίν, ζαφιλιγίν βέ ἔχτιαρ-
 λιγίν, ἄλικονουλτοῦκ, ρουχομουδζ μouxαπετίλεν γκίνε σιζέ τζὸκ γιακίνιμ, βέ
 ριτζαλάρ σουρέριμ κι μιζέ γκελμεμιζτέ ἔτετζεγινίς χουρμετλερι βέ γιαρτιμλαρί,
 σίμιτι σιζτέ ὀλάν καρτασλαριμιζᾶ πατέρες ἄζιζ ἄγιος ταφοςοῦν χισμετκαρλα-
 ρινᾶ χουρμετλίτζε γιαρτίμ ἐγλεγέσις, βέ σεβιντηρέσις χέρ βέτζιλεν, βέ ποῦ γιαρ-
 τιμλαρινίς μουκαπελεσινέ, σιζέ ἄσιτᾶν καρτασλαρινιζίντε ικραμί σιζέ βαρτικτᾶν
 σόγρα, χέμ ὀλ κουτσεριφίν, ἄγια Ἰερουσαλήμ σεζζαλί γερλεριντέ ἀτινιζ κατεμὶ
 ἀνήληρ ὀλοῦρ βέ σιζέ ἄλάχ ταραφιντάν σατακανιζ μουκαπελελερι χουρμετλι
 κᾶτ βέ κᾶτ ὀλοῦρ. Πῖρτε ποῦ ριτζαγι σουρέριζ μπενίμ ὀγλουλαρίμ, χερκιμίν
 ἀρανιζτᾶν ἄγιος ταφοςά, κουτσεριφε ἀταμασι βάρισα, γιὰ ἔβελετέν ὀλά τε βερίλ-
 μετικ ὀλά πῖρ σεπεπίλεν ἔσιρ χοκμουντέν, γιὰ σίμιτι γιακιντᾶ ἀτανιμ ὀλά γιὰ
 σιντέν σόγρα ἀτανιατζᾶκ ὀλάν σεγλεβί, μouxαπέτίλεν βέ ἐγλεντίρμετεν βερέ-
 σιζ, κι ἀταγᾶν ἀταμλαρινιζίν σατακαλαρι γερινὶ πουλᾶ, βέ μνημοσινολαρι ὀλ
 ἄζιζ κουτσεριφ κλησελεριντέ ὀκουνά, βέ πιλέσις κι πογλέ μouxαπέτίλεν βέ
 ἐγλεντιρμεσις βεριλτικτᾶ, σεπέπ μουκαπελεσινέ ταγκρι βερενλερέτε βερίρ, βέ
 εῦχῆ εὐλογία ἰκῆ ταραφάτε μουσταρέκ βεριλίρ, χέμ ναετλικ βέ ἀφορισμὸς
 ὀκουμάκ σεπεπελερί, ἀρατᾶν ρέφ ὀλονούρ, ἐγλιγιλεν σαριλικτᾶ. πουναρτᾶν
 ματὰ ὀγλουλαρίμ σιζέ πεμπιχ ἔτέριμ κι γιαρτιμί ἄγιος τάφοςου γιανιζ ἄχτζα-

νίχιαν τεγίλ, τίλ γιαρτίμυλαν τεγίλ έμєν κουβετλερίγλεν κατεμтєν καλāν άτετι-
 μίς ούζρε κι άζιζ κούτσερφє κεντιχαρι βαριρλār σεζταλι γερλεριν ζιγιαρετινє,
 νε άχτζεγє, νε ζαχμεдє πακμαγιάσις, βє тενινίζле βαρμανίζ, ол азιζ γερλερε
 χρισтос έφεντιμίζтє олāν ιχτικατινίζιν σαχατετλιγитир кεντινιν тоγтουγουδ ке-
 τιγί олουρ тирιлтгити γερлєртти, мпouναrā βαρμαμύз пouναrā γиоδз суурмеμίς,
 πιζιμ σιφαλιγιμίζ χατιρεσινā ол γερλεрте оύлоуп тирιλίп, βє γкелип оралартā
 σόν άχир γкиουνлеринтє серахаτινι куураτζάκ, έφенτιμизє тємāм имāн тємāм
 ιχτικāt βερτιγιμизє νисāнτιр. Пουδ γερλεριν ζιγιαρετιнє βαρανлār χєм саταкаси-
 νин χєм ζαχμετινιν μουκαπεлесини пouнтāтє χουζоури тиванитāтє χουρμεтли
 āлп. Тимти оγλουларимυ малиμимиз олтоуд бουкоуф олмуоусустуор, ιχτικαтли βє
 инāм νтoстларимизтāн таγκринин ναζари оүренизтє олмāγλαν сиζє пир азиζ
 ικραμлη āлаχтāн коркār, āлāχ муχαпєтлηси пир άρχιεрєа βєрмиситиr, ιξаниā
 суукоур єтмєлисиниζ, кентим бουкоуф олали себинтзлйηм оγлє малим оллун ол
 χουсуустєн сиζє фāρзтиr портзουлоуоусунуоуς кутзουγунуоуς βє пουγунуоунуоуς
 азиζ μηтpополутиниуζā азиζ роух тарафинтāн папаниζā, мухапāt едлāβειαν
 βє муτουлоул кєтпρмєк χєрбєтзилєн кεντιнιν тєμπιχлєринє, νασаχатларинā
 єтаат єγлєγєсиς мутоуд олāсиς. кεντιнє γιαρτιм кєсєнιζлєн σοζунуоуζлāн χουζ-
 метиниζлєн, ζαχметиниζлєн βєрєсиς, оγουтлєрини χєрбєтзилєн μακοул γкиорєсиς.
 ζηηra пєγунуоуд паγουδн āλλαχιν карсисинтā тобатзηηνιζ туруоугиор āλλαχин
 паксисларини сиζє кулаβислагйгиор, άχретиниζ βє тουνιανιζ μαρмурлогунуоуд
 роузиєп тилєγйгиор, ιπατεтлєринтє, сиζтє пуд єγλικлєрин муκαπεлесинє муχα-
 пєт муτουлоул βєрин. χєм тирипириниζин āρανανтā єμιν оллун, мухапєтє пου-
 лουνун картаслār кипи, āлāχ коркунуоуд оуζєриниζтє олсуоун, таγим єркaнνли
 оллун, єκκлησєниζє ιχτικαтлитзє βє сикитзā бāрин, пир ιпатєт βαχтини катзйрман
 єξομολόγισα άγипсис бāрин, βє азиζ āηιαμσтйрияγи χρισтос έφенτιμизин тєνини βє
 канини паклγйлє āлин. омурунуоуζ тємāм χριστιανγλινиζā ιλαγик олсуоун, азиζ
 омур олā, ки таγκритє сиζинитзин сāз олā, сиζи γιαραтāн āлāχ āραнизтā
 ικραμлη олā, βє ол азиζ āλλαχин мєрχамєтлиγи тзоумлєνιζин оүренизтє олā āμηн.

Ἀποκατάσταση τοῦ τουρκικοῦ κειμένου

Izzetli klirikoslar, ikramlı papazlar mürvetli ve kakiketli devletli-
 ler, bazırganlar, ehtiyarlar ve cemi ortodoxa hristyanlar, aziz Ἁγ-
 κυρα Mitropolisinde sakin olanlar, erkek ve dişehliler, küçük ve
 büyük, aziz Allahımız tarafından muhabbetli evlâtlarım, cümlenize
 5 Allah tarafından bahşis emnlik, merhamet dilerim, ve Hristos efendi-
 mizin yattığı aziz ve ömür verici mezarından size yardım, kuvvet,
 sağlık ve nazar ola, bizim tarafımızdan da εὐχή, εὐλογία ve συγχώ-
 ρησις verilir cümlenize. kahatımızı muhabbetinize yollamanın se-
 beb— i iptidası size εὐλογία vermektir oğullarım, ve beyan eyleriz
 10 ki Allah azmisana sizin için kademi davacıyız, bütün ibadetleri-
 mizde dileriz sizi san esan ömür devletiylan saklayan, ve bütün öm-
 rünüzde emin eyleye. İkinci sebebi beyan eylemektir ki aziz Ἁγιος
 Τάφος' un götürülmez borc sebebinden ve yeni yapılarına, sectalı ve
 aziz yerlerinde olan harcları için, ve günde ihtizalı harcları
 15 hatiresinden, kat i çok ihtizada sikletlerde bulunuruz. O husustan
 kendimiz de bu ihtizanın sebebinden ne hastalığımızı, ne ihti-
 yarlığımıza merhamet idüp, yol zahmetlerini kabul eyledik, ve bu
 taraflara gelmişiztir ki bir az yardım ve tesalah dilemek için ortodox
 hristyan evlâtlarımızdan. Sizlerin de muhabbetine çoktan beri çeki-
 20 lirdim yüz yüze gelip εὐχή εὐλογία vermek için, lâkin dediğim se-
 beplerden, hastalığın, zayıflığın ve ihtiyarlığın alınkonulduk.
 Ruhumuz muhabbetiyle gine size çok yakınım, ve ricalar sürerim
 ki bize gelmemizde edeceğiniz hürmetleri ve yardımları, şimdi sizde
 25 olan kardaşlarımıza πατέρες aziz Ἁγιος Τάφος' un hizmetkârlarına
 hürmetlice yardım eylesesiz ve sevindiresiz her vecilen ve bu
 yardımlarınız mukabelesine, size asitan kardaşlarınızın de ikramı
 size vardıktan soğra hem o Kudşerifin, Ἀγία Ἱερουσαλήμ, sezzali
 yerlerinde bütün manastırlarında adınız kademi anılır olur ve size
 Allah tarafından sadakanız mukabeleleri hürmetli kat ve kat olur. Bir

1. mürüvetli,	devletliler	2. bazırganlar,	ihtiyarlar	3. dişiler
8. kağıtımız	9. oğullarım	10. azimisine,	davacıyız	11. şen, esen
devletiyle,	saklaya	13. secdeli	14. iktizalı harclar	15. hatirasından,
iktizada	16. iktizanın	17. edip	18. gelmişiz dir	ki, teselli
23. gelmenizde	25. eylesesiniz,	sevindiresiniz,	vesile ile	27. sonra,
secdeli	28. kademli	29. hürmetli		

30 de bu ricayı süreriz benim oğlularım, her kimin aranızdan "Άγιος
 Τάφος" a Kudşerife ataması varsa, ya evvelden ola de verilmedik
 ola bir sebep ile esir hökmünden, ya şimdi yakında atanmış ola, ya
 35 şimden soğra atanılacak olan şeyleri, muhabbetiyle ve eğlendirmen-
 den veresiz ki atağan adamlarınızın sadakalarını yerini bula, ve
 μνημόσυνο' ları ol aziz Kudşerif kiliselerinde okuna, ve bilesiz ki
 böyle muhabbetiyle ve eğlendirmesiz verildikte, sebep mukabele-
 sine Tağri verenlere de verir ve εὐχὴ εὐλογία iki tarafa da müşterek
 verilir. Hem naletlik ve ἀφορισμὸς okumak sebepleri aradan ref
 olunur eyliyiyle sarıldıkta. Bunlardan mada oğlularım size tembih
 40 ederim ki yardımı "Άγιος Τάφος" un yalnız ahcan— i cihan, değil
 dil yartımıylan, değil emen kuvvetleriyle, kademden kalan adetimiz
 üzre ki aziz Kudşerife kendihari verirler secdali yerlerin ziyaretine,
 ne ahçeye ne zahmede bakmayasız ve teninizle varmanız o aziz yer-
 lere Χριστὸς efendimizde olan ihtikatınızın şahadetliğidir kendinin
 45 doğduğu kezdiyi olur dirildiği yerlerdir. Bunlara varmamız bunlara
 yüz sürmemiz, bizim şifalığımız hatrasına ol yerlerde olup dirilip ve
 gelip oralarda son âhir günlerinde serahatını kuracak. Efendimize
 tamam ihtikap, tamam iman verdiğimizize nişandır bu yerlerin ziyare-
 tine varanlar hem satakasının hem zahmetinin mukabelesini bunda
 50 da huzur— i divanında hürmetli alır.

İmdi oğlularım malımız oldu vukuf olmuşusdur, ihtikatlı ve inam
 dostlarımızdan Tağrını nazarı ünendezde olmağlan size bir aziz
 ikramlı allahtan korkar, allah muhebbetlisi bir ἀρχιερέα vermiştir.
 Iksanına şükür etmelisiniz. Kendim vukuf olalı sevinçliyim öyle
 55 malûm olun ol hususten size farzdır borçlusunuz küçüğünüz ve
 büyüğünüz aziz mitropolitunuza aziz ruh tarafından babanıza, mu-
 habat εὐλάβειαν ve mutulul getirmek her vecilen kendinin tembihle-
 rine, nasahatlarına etaat eyleyesiz mutulu olasız. Kendine yardım ke-
 senizlen, sözünüzlen, hizmetinizlen, zahmetinizlen ve resia öğütle-
 60 rini her vecilen mâkul göresiz. Zira be günü bağün Allahın

30. oğullarım 31. olan da 32. olan, ile, hükünden, olan 33. şim-
 diden, sonra 34. veresiniz, sadakaları, bulsun 35. okunsun, bilesiniz
 36. eğlendirmeden, verildikte 37. Tanrı 39. iyiliğiyle 41. yardımı ile
 42. kendi hali verirler, secdeli yerlerin 42. akçeye, bakmayasınız
 44. şahadetliği 45. varmamız 46. sürmemiz, o, ölüp 47. serhatını
 48. tamam, tamam 51. şimdi oğullarım, olmuştur iman
 52. tanrının, üzerinizde olmakla 54. ihsanına, o 55. husustan
 56,57. mitropolitinize, muhabbet, vesile ile 57. mutluluk 58. eyley-
 esiniz, mutlu olasınız 59. sözünüzle, hizmetinizle, veresiniz 60. vesile ile,
 göresiniz, bugüne bugün

karşısında davacınız duruyor, Allahın bakışlerini size
 kullanıslayıyor, âhretiniz ve dünyanız mamurluğunu rusicep diliyi-
 yor ibadetlerinde. Siz de bu eyiliklerin mukabelesine muhabet
 mutulul verin. Hem birbirinizin arananda emin olun, muhabette
 65 bulunun kardaşlar gibi, Allah korkusu üzerinizde olsun, tayın er-
 kanlı olun. Ekklesenize ihtikatlice ve sıkıca varın, bir ibadet vahtini
 kacırman, ἐξομολόγησα ayıpsız varın, ve aziz aya mistiryayı
 efendimizin tenini ve kanını paklıyile alın. Ömürünüz tamam hristy-
 anlığınıza ilayık olsun, aziz ömür ola ki Tağrı de sizin için saz ola,
 70 sizi yaratan Allah aranızda ikramli ola ve ol aziz Allahın merhame-
 tliği cümlenizin ürenizde ola amin.

61. davacınız   62. kullandırıyor,   ruz-üşep   62,63. diliyor
 64. mutluluk, arasında   66. vaktini   67. kaçırmanın   68. paklıkla
 69. layık, tanrı da   70. o, üzerinizde

Κατά λέξη απόδοση του καραμανλίδικου κειμένου

Δοξασιμένοι κληρικοί, βραβευμένοι παπάδες, φιλόανθρωποι κρατικοί λειτουργοί, ἐνάρετοι γέροντες και τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ποὺ ἠσυχάζετε στὴν ἁγία μητρόπολη Ἄγκυρας, ἄνδρες και γυναῖκες, μικροὶ και μεγάλοι, προσφιλεῖ τέκνα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ μας, σὲ ὄλους σας εὐχομαι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δωρεά, ἀσφάλεια και φιλανθρωπία. Καὶ εἶθε νὰ ἔρθει σ' ἐσᾶς ἀπὸ τὸν Ζωοδόχο Τάφο τοῦ Κυρίου μας τοῦ Χριστοῦ, δύναμη, ὑγεία και καθαρότητα, και ἀπὸ μέρους μας δίδεται σὲ ὄλους σας εὐχή, εὐλογία και συγχώρησις. Ἡ πρώτη αἰτία γιὰ τὴν ὁποία στέλνουμε αὐτὸ τὸ χαρτί στὴν ἀγάπη σας, εἶναι γιὰ νὰ σᾶς δώσουμε, τέκνα μου, εὐχή και εὐλογία, και νὰ σᾶς γνωστοποιήσουμε ὅτι θὰ εἴμαστε πάντα συνήγοροὶ σας στὸν Ὑψιστο Θεό, και σ' ὄλες μας τίς προσευχῆς εὐχόμεστε νὰ σᾶς φυλάει ὑγιεῖς και χαρούμενους και εὐτυχισμένους, και νὰ σᾶς καθιστᾷ ἀσφαλεῖς στὴ ζωὴ σας ὄλη. Ἡ δεύτερη αἰτία εἶναι νὰ σᾶς γνωστοποιήσω ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν δυσβαστάκτων χρεῶν τοῦ Ἁγίου Τάφου, και τῶν ἐξόδων ποὺ ἔγιναν γιὰ τὰ νέα κτίρια στοὺς προσκυνητοὺς και ἁγίους Τόπους, και ἐξ αἰτίας τῶν καθημερινῶν ἀναγκαίων ἐξόδων, βρισκόμαστε σὲ ὑπερβολικὰ μεγάλη ἀνάγκη και βάνανα. Ἀπ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, κι ἐμεῖς, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, δὲν σπαγγιστήκαμε οὔτε τὴν ἀρρώστια μας οὔτε τὰ γεράματά μας, και ἤρθαμε σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους νὰ ζητήσουμε λίγη βοήθεια και παρηγοριὰ ἀπὸ τὰ τέκνα μας τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανοὺς. Ἐδῶ και πολὺ καιρὸ ἀπέφευγα νὰ ἔρθω πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὴν ἀγάπη σας γιὰ νὰ σᾶς δώσω εὐχή και εὐλογία, διότι ἐμποδίστηκα γιὰ τίς αἰτίες ποὺ σᾶς εἶπα, δηλ. ἀρρώστια, ἀδυναμία και γεράματα. Μὲ τὴν ἀγάπη τῆς ψυχῆς μας πάλι εἶμαι πολὺ κοντὰ σας και σᾶς παρακαλῶ τίς τιμὲς και τίς βοήθειες ποὺ θὰ πραγματοποιήσετε μὲ τὸν ἔρχομό σας σὲ μᾶς νὰ τίς κάνετε στοὺς ἀδελφούς μας τοὺς πατέρες και ὑπηρετές τοῦ Ἁγίου Τάφου, ποὺ βρίσκονται τώρα σὲ σᾶς. Μὲ κάθε εὐκαιρία μὲ σεβασμὸ βοήθηστε τους και χαροποιήστε τους. Καὶ σὲ ἀνταπόδοση αὐτῶν σας τῶν βοηθειῶν [θὰ ἀξιοθεῖτε] τῆ βασιλεία [τῶν οὐρανῶν]. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴ δωρεὰ τῶν ἀδελφῶν σας σὲ σᾶς και τὸ ὄνομά σας θὰ μνημονεύεται συνεχῶς στὴν Ἁγία Ἱερουσαλήμ και σ' ὄλα τὰ μοναστήρια τῶν Ἁγίων Τόπων και ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ἀνταποδώσει στὸ πολλαπλάσιο τὴν ἐλεημοσύνη και τίς τιμὲς σας.

Και σᾶς παρακαλῶ, τέκνα μου, ὁποῖος ἀπὸ σᾶς ἔχει τάμα στὰ Ἱεροσόλυμα και στὸν Ἁγιο Τάφο, εἶτε τὸ εἶχε ἀπὸ πρὶν και δὲν τὸ ἔδωσε γιὰ κάποια αἰτία δουλειᾶς, ἢ ἂν ἔχει τάμα τώρα κοντὰ, ἢ ἂν θὰ κάνει τάμα στὸ μέλλον, αὐτὰ νὰ τὰ δώσετε χωρὶς καθυστέρηση και μὲ ἀγάπη, ὥστε νὰ βρεῖ τὴ θέση τῆς ἢ ἐλεημοσύνης σας γι' αὐτοὺς ποὺ κάνετε τὸ τάμα, και τὸ μνημόσυνό τους νὰ διαβάζεται στίς ἐκκλησίες τῆς Ἁγίας Ἱερουσαλήμ, και νὰ ξέρετε ὅτι, ὅταν δοθεῖ ἔτσι μὲ ἀγάπη και χωρὶς καθυστέρηση, ὁ Θεὸς σὺν ἀντίδωρο δίδει και αὐτὸς σ' αὐτοὺς ποὺ δίνουν. Ἡ εὐχή και ἡ εὐλογία δίδεται κοινὴ και στὰ δύο μέρη, και ἔτσι αἴρονται οἱ αἰτίες τοῦ ἀφορισμοῦ και τῆς κατάρως. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, τέκνα μου, σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι

ή βοήθεια του Ἁγίου Τάφου δὲν εἶναι ὁ περίλυπος κόσμος, δὲν εἶναι μὲ τὴ βοήθεια τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὴ συνήθειά μας ποὺ ἔμεινε ἀπὸ πολὺ παλιὰ δίνον ἐθελοντικά στὸν Ἁγιο Τάφο γιὰ τὴν ἐπίσκεψη τῶν προσκυνητῶν τόπων. Εἶναι καὶ μαρτυρία τῆς ὑπακοῆς σας στὸν Κύριό μας Χριστό, ἐκεῖ ποὺ γεννήθηκε καὶ πέθανε καὶ ἀναστήθηκε. Πρέπει νὰ φθάσουμε σ' αὐτοὺς [τοὺς τόπους] νὰ τοὺς προσκυνήσουμε, ὅπου γιὰ χάρη μας πέθανε, ἀναστήθηκε καὶ θὰ ἰδρῶσει τὴ βασιλεία του τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ κόσμου. Καὶ εἶναι σημάδι ὑπακοῆς καὶ πίστεως στὸν Κύριό μας, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔρχονται νὰ ἐπισκεφτοῦν αὐτοὺς τοὺς τόπους θὰ παίρνουν τὸ ἀντίδωρο καὶ τῶν κόπων τους καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τους μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, τέκνα μου, ξέρετε ὅτι ἐγινε ἡ περιουσία μας, ἀπὸ τοὺς προσκεκτικoὺς καὶ φιλάνθρωπους φίλους μας. Ὁ Θεός, ποὺ ἔχει τὸ βλέμμα του ἐπάνω σας, σὰς χάρισε ἕναν χαρισματικό, θεοφοβούμενο, φιλόθεο καὶ ἅγιο ἀρχιερέα. Πρέπει νὰ εὐγνωμονεῖτε γιὰ τὴ δωρεά του. Ἐγὼ ἀπὸ τότε ποὺ τὸ ἔμαθα εἶμαι πολὺ χαρούμενος, νὰ τὸ ξέρετε. Εἶναι ἱερὸ καθήκον γιὰ σὰς, ἔχετε χρέος μεγάλοι καὶ μικροὶ στὸν ἅγιο μητροπολίτη σας καὶ στὸν κατὰ πνεῦμα πατέρα σας, ἀγάπη, εὐλάβεια καὶ εὐτυχία σὲ κάθε περίπτωση νὰ ὑπακοῦτε στὶς παραγγελίες καὶ στὶς συμβουλές του καὶ νὰ εἴστε εὐτυχεῖς. Νὰ τὸν συνδράμετε μὲ τὸ πουγγί σας, μὲ τὶς ὑπηρεσίες σας, μὲ τοὺς κόπους σας. Καὶ τὶς συμβουλές του νὰ τὶς θεωρεῖτε σὲ κάθε περίπτωση λογικές. Διότι σὰς ὑπερασπίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, χειρίζεται τὶς δωρεές τοῦ Θεοῦ, ζητάει στὶς προσευχές του νυχθημερὸν τὴν καθαρότητα τοῦ κόσμου καὶ τῆς μέλλουσας ζωῆς, καὶ ἐσεῖς σὰν ἀντίδωρο αὐτῶν δώστε του ἀγάπη καὶ εὐτυχία. Ἀκόμη νὰ εἴστε ἀσφαλεῖς μεταξύ σας, μὲ ἀγάπη σὰν ἀδέλφια. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι ἀπάνω σας, νὰ θεωρεῖστε πρῶτοι σὲ ὅλα. Νὰ πηγαίνετε στὴν ἐκκλησία ὑπάκουα καὶ συχνά· μὴ χάνετε καμιὰ ἀκολουθία. Νὰ φτάνετε στὴν ἐξομολόγηση χωρὶς ντροπὴ, καὶ νὰ λαμβάνετε τὰ Ἅγια μυστήρια τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας μὲ καθαρότητα. Ἡ ζωὴ σας ὅλη νὰ ταιριάζει μὲ τὸ Χριστιανισμό σας, νὰ εἶναι ἅγια ζωὴ, ὥστε καὶ ὁ Θεὸς νὰ εἶναι γιὰ σὰς ἰσχύς καὶ ὁ Δημιουργός σας δωρητῆς καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πάνω σὲ ὅλους σας. Ἄμην.

